

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKI DAGBLADET

Kolmapäeval, 16. juunil 1971

Nr. 47 (3632)

13. aastakäik

L. Karupää Västerås: Vöitleme edasi oma maa vabaduse eest!

Västerås-Lüvduenis korraldatud Kesk-Rootsi suvepäeval läinud nädalalõpul kõneles Rootsi Eestlaste Esinduse esimees Leo Karupää. Ta andis tulevaste aastal Kanadas toimuvate ülemaailmsete Eesti Päevade taustal "Suvepäevad ja suvepeod olid eeliseitsvuse päevil kui ka Vabas Eestis rahva pidupäevadeks, suuremateks kokkutulekuteks, kultuurimanifestatsioonideks ja kohaliku ühisjõu väljenduseks. Neist kõlas vastu rahva hinge ja kust seosega tulevikku. Neid pole ka praegune vägivaldarežiim suutnud rahva teadvusest välja juurida ja taas korraldatakse suvepidusid — ent võõra võimu järelvalvel ja rahva töökspidamistele võõras vaimus".

Oli loomulik, et suvepäevade traditsioon elustus paguluses niipea, kui olime vähegi kinnitanud kanna oma elulistes vajadustes ja olime aluse loonud eestlaste isetegevuseks. Paguluse algaastatel olid suvepäevad kohataeks, kus kohtuti sõpradega ja tuttavatega üle aastate, kus äkki seisis vastastiselt inimesega, keda saatusteedel olid lugenud kadunuks või keda ei arvanud olevat pääsenud vabadusse.

Võõra miljöö erikohtadesse paigutatud inimesed ammutasid suve-

päevade ühenduses uut julgust ja taht argipäevade raskuste ületamiseks. Kadus isoleerituse tunne, ning asemele astus ühiskondlik teadvus ja sellest tulenev tahe suurema ja ulatuslikuma omavalitselise koostöö järele meie rahvusgruppi kõigi oluliste eluvalduste aktiivseerimiseks.

Algas intensiivne organiseerimine ja asutamise ajastu. Nagu mitte millestki tekkisid arvukad eesti organisatsioonid. seltsid, ühingud, koolid, fondid jne. See külv on jätkunud tänaseni. Meie rahva energiahulk on olnud nagu ammendamatu. Igas riigis kus on rohkem eestlasi, olgu see Rootsis, USA-s, Kanadas või mujal, on eestlaste organisatsioonide ja asutuste arv selline, et tegemist oleks nagu ühe väikese riigiga riigis ja mitte ühe pisitalluse minoriteediga ja justkui ime läbi on organisatsioonid elujõulised.

Kõik see on aidanud siduda rahvast tihkese tervikuks ja suvepäevad on sinjuures olnud üheks olulisemaks komponendiks meie rahvuslike traditsioonide ülahoidmisel paguluses. Sellest tulenevalt on suvepäevade traditsioon üheks meie vitsaalsemaks omapära väljendusvormiks, mispräst seda tuleb hoida ja edasi arendada.

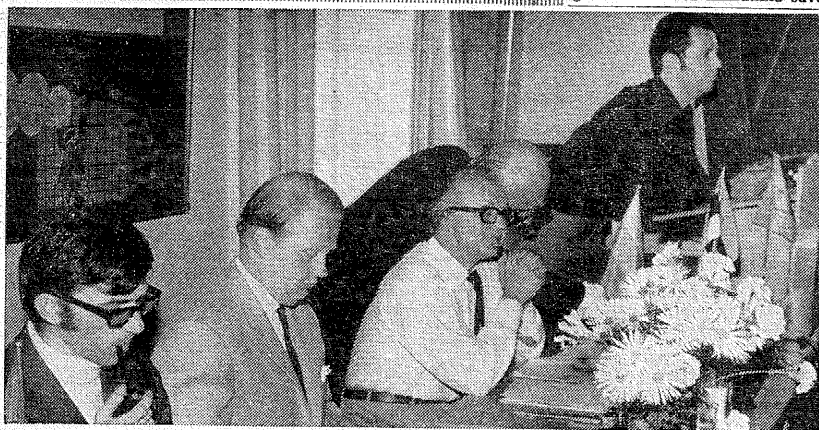
Ma sinjuures tervitan Kesk-Rootsi eestlasi ja Västerås, Eskilstuna, Örebro ja Kumla organisatsioone Järg. lhk. 8.

UPPUS kalastusel Gäsöl

Kalastamisel uppus laupäeva hommikul Saltsjöbadeni lähedal asuva Gäsö saare vetes Karl Lepp. 59 a. van, kelle alaline elukoht oli Stuvsta.

Karl Lepp, kel on Gäsöl suvitust, läks hommikul plastpaadiga räimeid püüdma koos oma töökaaslaste Juhana Rälsepaga. Valitses tugev tuul ja umbes 150 m kaugusel rannast löi tugev laine paadi ümber. Mehed sattusid vette ja püüdsid end vee peal hoida paadist kinni hoides teine teisel pool. Veidi hiljem märkas üks rootslane rannas paadi avarid ja ta ruttas appi, jõudes oma paadiga kohale umbes pool tundi pärast õnnetust. Tema saabumisel oli aga Karl Lepp kadunud. Rälsep päästeti ja toimetati Naacka haiglasse. Ilmselt ei suutnud Lepp külmast veest ja tugevast lainetusest end paadi küljes hoida. Kohaletulnud politsei teostas õnnetuspaigas mitme tunni jooksul traalimist, kuid uppunut ei õnnestunud leida.

Karl Lepp töötas A/S Misomexi tehases. Teda jäavad leinama abikaasa ja vend.

Balti kultuuri sümposiumilt. Vaidluse "eestvedaja" vasakult: kreeka kirjanik Th. Kallifatides, rootsi poeet Bo Setterlind, läti kirjanik Gunars Irbe, Arvo Horm ja Anders Küng. (Foto Leppner).

Keel ja kirjandus olid sümposiumi TULIPUNKTIS

Esimene sümposium Balti kultuuri ja teaduse saavutustest ning sihtidest Rootsis jätkus Hässelby lossi maaliises mitlijõu ka laupäeval, 5. ja pühapäeval, 6. juunil, kohale meelitasid rohkesti huvitatud publikut, isegi suuri arvul õppivat noortest, kes esindasid kõike kolme rahvust. Teaduse alal oli meil kolm tugevat nime väljas — prof. Els Oksaar Hamburgist, dots. Valter Tautil Uppsalast ja dr. phil. A. Soom Stockholmist. Kahjuks jäime aga kirjanduses sekkord tagaplaanile, kuna nihaisti debatis kuululugemises hilisõhtul lossi raamatukogus juhtivalt toimisid lätlaste.

Ainsa kohale ilmunud rootsi kirjaniku, tulihingelise poeeti Bo Setterlindi, ettepanekul saadeti koosolijate allkirjadega südamluk tervitus poetess Marie Underile, kelle vaimne pära kõgu ürituse kohal hõljus. Debatit juhatas vilnult toim. Andres Küng.

Ennelõuna oli pühendatud keeleteaduslikele ettekannetele, kusjuures Stockholmis ülikooli õppejõud prof. Velta Ruke-Dravina valgustas lätigi leedu keeleuurimusi, mag. phil. T. Lazdina Londonist läti keele õpetamise uusi meetodeid, dotsent Valter Tautil tutvustas oma inglise keeles referaadis tuntud eesti lingvistide, nagu Andrus Saarestet, Julius Mägi-set, Johannes Aavikut, Peeter Aru-maad, Valev Uiboopuud j.t. peatudes lühidalt igati tööd ja panuse juures, kaasa tõmmates peale soome-ugri keelte ka indo-euroopa keelte uurimisi.

Mitmel pool maailmas kaksikeelsusega maadilevile ballastale oli kahtlemata äärmiselt huvitav kuulda selle ala kauaegse eksperti, noorustikult sarskusa prof. Els Oksaare ettekannet eesti-rootsi kaksikeelsuse üle. Ta tõi näiteid meie keelepruugi

kohta siin maal, lühitundes sotsioloogilisest ja psühholoogilisest aspektist. Ta seletas, kuidas koos võõra keele-

Prof. Els Oksaar kõneles eesti-rootsi kaksikeelsusest.

ga oleme paratamatult sunnitud üle võtna ka võõrad tavad ja kombad, nagu näiteks rootslaste "tack för senast".

Väga ilmekate grammatiliste näidete varal illustreeris referent meie argipäevast "vassitud" keelepruuki rootsi keeletähele kohandatud eesti-pärase käände. ja pöördelõppudega, nagu "ma ei taha jätkada" või "kött-bullard". Sinjuures pani aga meie tuntud naisteadlane eriti südamele eestlastele Rootsis edasi arendada ja rikastada oma keelt niisuguseks tundlikuks instrumendiks, mis oleks võimaline väljendada kõiki tähtsamaid impulsse, mida oleme saanud teiste keelte läbi.

Pärast elavas vestluses veedetud einet kogunesid sümposiumist osavõtjad taas koosolekusaali. Nüüd märkas publiku seas juba suurel arvul kirjanikke, nende hulgas Bernard Kangrot ja Valev Uiboopuud Lundist, kes hommikul Stockholmis olid ära jõudnud pidada Välimaise Eesti Kirjanike Liidu aastakoosoleku. Eesti, läti, leedu ja rootsi lippudega ehitud laua taga võisid istel referaatidele järgnenud Järg. lhk. 8.

"Tallinna-laev" KAROLINEN jooksis karile

Gdanskist (end. Danzig) pärit olev poola laev, mis kevadel toodi Stockholmist eesmärgiga seda rakendada avatavale "Tallinna-linile" ja ajutiseks ristiti "Karolineniks" (laeva küljele maaliti suurel "Tallinna-Line"), sattus Stockholm-Ahvenamaa liinil sõites, kuhu ta tegelikult sattus venelaste kõhkluse tõttu, reede pärastlõunal karile 44 reisijaga pardal. Karileminek toimus Stockholmis sissesõidul Saxarfjärdenis ja põhjuseks oli poola kapteni eksitus — ta viis laeva toodri valet poolist.

Poola kapten oli juba paarkümmeend korda sõitnud ilma lootsita Stockholm-Ahvenamaa vahel. 1000-tonnise laev pidi, kuna kavatsesid Tallinna-Stockholm liini avamisest juuni keskpaigu välja ei tulnud, edaspidi hakkama sõitma uuel Stockholmist mõnda Poola sadamasse vii-val "viinahinil".

KAROLINEN OOTAB ABI

Poola laev, ei kasutanud rootsi pukserite poolt pakutud abi ja jäi ootama, nagu see on kombeks idalaevade puhul, Poolast tulevat päästelaeva. Meeskond jäi pardale, kuna reisijad

viidi appitlunud rootsi laevadega Stockholm.

Karolineni üüriv rootsipoolne firma Tallin-Line kuulutas samal ajal kui laev istus kahe ja poole meetri sügavuses vees kinni, et sellega 21. juunil algavad nälja-päevased reisid Stockholmist Gdynia sadamasse Poola publikamisvõimalusega "merevaigu-rannikul" selle linna ümber. Viisim korraldatavat laeval. Kui alles hiljuti kuulutusluses nimetati, et laev aravatavasti alustab 16. juunil reisisid Tallinna, siis nüüd ei ole juttugi nendest plaanidest.

Briti tunnustab Bergmani administratiiv-jõuna

Eesti - Peakonsulaadist, New York, teatati meie lehele 7. juunil:

Briti välisministeerium on nüüd teinud teatavaks oma põhimõtte- lise seisukoha E.V. Londoni saatkonna tegevuse jätkamise suhtes.

Briti valitsus on asunud seisukohale, et tema ei saa ametlikult tunnustada kedagi Eestil charge

d'affaires'ina, kuna Estil puudub de jure valitsus, kes saaks seda ametisikut määrata.

Kuid Briti välisministeerium on nõus jatkuvalt tunnustama saatkonna kauaaegset ametnikku August Bergmani saatkonna asjasjamaise administratiivse korraldajana.

Unustamatud päevad

Igal rahval, kei on ajalugu, on tähtpäevi, mida kunagi ei unustata ning mis põlvest põlve meenutavad kas siis rõõmsad või kurbid, ent kõgu rahvale olulisi sündmusi. Eesti rahva ajaloolised meenutuspidavad algasid kauges minevikus muistse iseseisvuse kaotamisega, selle tagasivõitmise katsetega Jüüriöö 1343 ning jätkusid pikkade sajandite vahega uue iseseisvuse saavutamiseks, selle kaitsmisega Vabadussõjas ning vabaduse taaskaatamisega aastal 1940. Järgnenud uuest kirestusest on unustamatuks tähtvaks kujunenud 14. juuni, mis sümboliseerib nii aastal 1941 13/14 juuni ööl toimunud, kui ka märtsis 1940 teostatud suurkiidatamisi. See päev on otse keskaegse ebanimlikkuse ja teadliku rahvamõrva sümboliks, mille ohvriks eesti rahvas langes iseseisvuse kaotamisel aastal 1940.

14. juuni ööst mõõdus esmaspäeval 30 aastat, seega teatud hirmu ja õuduse juubel. Juubel ka selles mõttes, et nende kolme aastakümne jooksul ei ole neid aktsioneeride hukka mõistnud ei UNO ega ükski teine rahvusvaheline suurfoorum. Nürnbergi kohtus, kus arutati Teise maailmasõja aegseid sõjaroimaid, kerkis küll üles Katõni küsimus, mis kustutati niipea, kui selgus, et üks kohtumõistajatest, N. Liit, on massimõrva süüdi, küüditamised Eestis ja teistes Balti riikides, milles olid esimesed N. Liidu seltselised olid esimesed N. Liidu selletselised rahvahävituskatsioonid, gu ka UNO foorumil kõigi nende aastate jooksul on pilniku hoolega väljendatud kõnelemast Balti küüditamistele järgnend teistest suurküüditamistest, mis tabasid N. Liidu vähemustarahvaid, näit. tatarlasi ja volgaaktselasi, samuti ka massküüditamistest satelliitriikidest Venemaal, nii nagu see toimus verise "venemaal" osutamisel Ungari ülestõusu puhul aastal 1956.

Lääne demokraatiad on silma kinni pigistanud, et mitte vastaspoollt pahendada, kes selliseid aktsioone on alati pidanud "siseseadeks". See muidugi ei tähenda, et UNO ja ka sinna kuuluv N. Liit ei oleks süüdistanud näit. Lõuna-Aafrikat just teatud rahvusgruppide ebanüvõrvalise kohtlemises, kuigi sellel "apartheid" vaevalt saavutab sama terroriefekti, mida saavutasid Kremli poolt 14. juuni ööl välja saadetud NKVD-mehed koputustel süütute, pahasüdamata inimeste ukse taga, kes vanusele, haigusele ja sotsiaalsele seisundile vaatamata halastamatult topiti loomavagunitesse, reeglina perikonnasidest naistest lastest lahutades, viimiseks võõrile, kus ootusik orjajalad, vietus ja pikaldane surm suurele enamusel.

Teatavasti päsyes osa aastakümne või pooltste hiljem "amnetseerituna" tagasi kodumaale. Puudub igasugune võimalus kontrollida, kui suur arv küllatuid üle elas, kuid kuna igas läänas asuvas perekonnas on teada sugulaste-tuttavate jälle-
kadumaminiemi (ja samuti on see kahtlemata ka kodumaa asu-
vate perelõnadega), siis tuleb jä-
reldeada, et suurem osa kunagi enam
tagasi ei tulnud. On arvestatud, et
nõukogude okupatsiooni Eestis, Lätis
ja Leedus on hävinanud enam
kui pool miljonit inimest – umbes
600 000.

Milleks olid N. Liidule vajalikud sellised ebainimlikud sammud? Sellele küsimusele on nii võõrad kui

ka eestlased ise pöödnud vastust anda. Sealjuures on teatud vabanemise motiivi püüdnud leida lähenevas sõjas — oli vaja "puhastada" juulgeoleku huvides piirialasid ebaausladatavast, elemendist. Selle väite lükkab aga ümber dokumentatsioon, mis leiiti venelaste taandumisel saksaste tulekuks ja mis kinnitab tõsiäga, et küüditamised otsustati juba enne Balti riikide territooriumide vallutamist — aktsioon oli järelikult ühenduses lihtsalt Stalini ja Hitleri vahel sõlmitud salajase kokkuleppega, mille alusel venelased said vabad käed Balti riikides. Seega peeti küüditusi häädvajuhtikeks nende maade kiireks väinseks "mahaloõmiseks" juhmima terroriga, et vältida nii aktiivset kui passiivset vastupanu pärast sissemarssi. Teatavasti terrori s'reng toimus esimese okupatsioonistaa jooksul sukt-sessivest kuust kuusse ja juuni küüditamine oli selle kulminatsiooniks. Eii saa ka unustada, et teine, 1949 aasta suurküüditamine, mis oma ohvriteil 1941. aasta aktsiooni mitemkordsest ületas, toimus olukorras, kus venelaste enam karta et olud selles piirkonnas välist vaelnast. Terror oli vajalik vaid sisemiste eesmärkide saavutamiseks s.o. kolhoosiermise läbiviimiseks ning metsavenduse aktive vastu paa murdimiseks, kes talunike hirmutamiseks kaotasid lõplikult oma toetusbaasi. Müduugi ei ole võimatu, et N. Liit ei pörku tagasi teatud rahvusvahelises situatsioonis samuti küütmast balti rahvastega, kui ta tegi seda Krimmi-tatariatega ja teiste väikerahvastega, keda rezhim ei hinnanud omale truuks.

Küüditamispeev on ka kolm aastakümnet hiljem oluline peev, mis meenutab, et LNO Rahvamägede Konventsiooil 9. detsembrist 1948 ei ole antud senini õiget sisu, mis suudaks takistada selliste terroriaktisoonide kordumist nii Balti rahvaste kui ka teiste vastu.

KLA

Soome turist- tohib ristelda Volga jõel

TAMPERE (Aamulehti 5/6) -
Soomes turistid võivad sel aastal
esimest korda reisida Volgal ning
võivad Volga-ristlejaga külastada
Lenini sünnilinna Uljanovskit.

Selle kohta tehti möödunud neljapäeval kokkulepe soome reisijate juhtkonna ja N. Liidu reisibüroo Intouristi vahel. Intouristi juhataja Viktor Boitschenko tähendas seejuures, et Soome on läänemaadest N. Liitu suunduva reisivõlke pooleliskohal. Huvireisid N. Liitu muutuvad nüüd senisest mitmekülgsemaks tänu Boitschenko.

Soomlaste reisiala juhtkonna esimeheks on kaubandus- ja tööstusministeriumi reisinõukogu esimees paavela ja juhtkonda kuuluvad kõigist riikide ja valdade Intouristiga koostöös olevate soomlaste reisibüroode juhatajad.

● Vastuses opositsiooni küsimusele leatas Liidupäeval Lääne-Saaksi siseniisler, et Saksa Liiduvaheriigis ja Lääne-Berliinis tegutses kokku 316 pahem- ja parempoolsete radikaalide organisatsiooni, millel edel ligikaudu 94.500 liiget. Enamiku neist organisatsioonest moodustavad pahempoolsete radikaalide emad, millede arv täpselt 230

VÄLISKOMMENTAAR

NATO nõupidamiselt

Põhja-Atlandi liidu ministritekoosseis tahab võimalikult kiiresti selgusele jõuda, kuidas on lugu väljavaheldajate kokkuleppe saavutamiseks N. Liidu ja tema liitlaste vahelama sõjalise bloki jõudude mõlemas osas Euroopas. Nõnda üteldakse NATO järjekordse konverentsi lõpul Lissabonis avaldatud kommünike. Teatavasti tegi NATO ministritekoosseis juba 1968 juunis oma nõupidamisel Reykjavíkis idablokile konkreetse ettepaneku läbirääkimiste alustamiseks eesmärgiga vähendada vägede ja eesviisi piirata relvastuskulusi. Kuid N. Liidu invasioon Tšehhoslovakkiasse 1968 aastasse mõjus lämmatavalt NATO algatusel. Nõnda otsustasid valitud talle vastus Varssavis liitliikmesriikide kokkulekul Eudapestis. Vastustükis värvähendamise asemel kõneldi aga idabloki vastuses nn. Euroopa julgeolekukonverentsi kokkulekumise, kus ka relvastatud jõudude kärpimine võiks kõne

alla tulla. Nõukogude võigvald
Tšehhoslovakkia kallal pidurdas Nato
vastust rohkem kui aasta, nimelt
1970 maini, mil Nato tegi teatavale
et ta on põhimõtteliselt nõus idalab-
ki ettepanekuga, kui julegeolekukon-
verents on hästi ette valmistatud.
kaasavaruatud Berliini-kiisumuse la-
hendamine. Nato jäi ühtlasi oma sei-
sukohale, et väievihendamine on pro-
bleem, mis võib omaste lahendam-
ise tulla. Idalabk omette sellele de-
fineeris lõpuks Kremlis peamees
Brezhnev (tänuv märtsis ja mais nõn-
da, et väievihendamine Euroopas
võiks lahendada Nato soovi kohaselt.

Sellest lähtudes kavatseb Nato nüüd oma tegevust arendada kolmes järele. Kõigepealt tahetakse tavalisel diplomaatilisel teel lähemalt välja selgitada, kuidas Nõukogud mõtlevad väevähendamist Euroopas läbi viia. Kui on saadud küllalt selgust selles küsimuses, siis tuleb Nato ministritekogu eeloleval sigisel erakorralisel

seit kokku, et olukorda hinnata ja vastavalt otsust võtta. Kolmandaks tahetakse ühlesla viia: natu ja rahvuslased, tegelaste, kes külastavad Varsavat, hakti liikmesriikide pealinnu ja läbirääkimistega sealt arutavad paljusid vii vahendamisega seotud küsimusi. Viijavandam tunduval üldiselt olevat küsitavad, otsustades Nato kommunikueega tagasihoidlikku sõnastuse järgi. Sead tingib nähtavasti asjaolu et Põhja-Atlandi liidu viisteist vällemisnistrir, kes Lisabonis kaaks päeva nõu pidasid, pole olnud sugugi üksmeelsed Nõukogude tõeliste kavatsustet hindamisel.

Andmete kohaselt on aneetika delegatsioonid üks optimistlikumaid, teotudest mõnedele altki saadud kinnitustele, et venelased olid riigimassel ajal hakanud ilmutama rõõm karm järeleandlikumale meele. Lääne-Saksa esindaja aga kahtleb sellel ja kardab, et venelased võivad vähehaaval hõlmata kasutada ettekaandena käimasolevate labiräakimiste ummikussuhtes. Berliini küsimused. Prantsusmaa omalt poolt Põhja-Atlandi liidu liikmena pole üldse nõus, et Nato saadaks oma delegaate Varsavipakti pealinna, kuna sel polevat mingit mõtet. Järelikult võtavad vastavast aktsioonid osu ainult ülejäänud neliteist liikmesriiki, kes kuuluvad NATO. Kui nende ettevõtte kõigest hoolimata peaks korda minema, siis on Nato nõupidamine Lisabonis toime tulnud esimese konkreetse sammuga Ida ja Lääne kokkusaamisele läbirääkimisteks vähehaaval Euroopas. Taanlastel on isegi juba avaldanud valmisolekut vastava konverentsi korraldamiseks Kopenhaagenis.

Kordameiniku eludeks on muudugi, et N. Liit suhtub läbirääkimistes teepoolest nii siiralt, nagu optimistid loodavad. Just selles, nagu on kõige rohkem põhjust kahelda selles, et tohi unustada, et Moskva on seni kogu aeg ikka olnud teid, kuidas ameerika vägesid Euroopast välja tõrjuda. Kui see peaks õnnestuma, siis jääb Lääne-Euroopa ümber eakindlase olukorda. Teatavasti on Nato mandoviitl peal korral tehtud katseid ameerika vägede kiireks kohaletoomiseks lennuteel, kuid ehk rahuldavate tulemuste. Ilmasti on tingitud olemus need väed üks kord sunnitud maanduma Inglismaal, teine kord Hispaanias. Veelgi suurem häda seisab aga selles, kuidas vastastikust tasakaalustatud vägivahendumist üldse usaldada, kui N. Liit ei tunnusta mingisugust rahvusvahelist kontrolli, nagu ta seda on avalikult ja korduvalt kinnitanud ühenduses mitmesuguste läbirääkimiste relvastuste vägivahendumise või piiramiseks.

A.K.

Küüditamispäeval: ÄRGE UNUSTAGE BALTI RAHVAD

Ikestatud rahvaste organisatsioonide esindajad Rootsis avaldasid Balti kiitamisüritäisel, 14. juunil traditsioonilise apelli, mis on suunatud maailma avalikule arvamiselt: "Ärge unustage balti rahvaid!" Apelli allkirjastasid Eesti, Läti ja Leedu rahvaste esindajad, kirjutades lulle, mis ette kanti kiitumiste mälestusjumalateistuspäev, kirjutades alla Eesti Rahvustundide esimees mag. phd. Endel Krepp, Liivi Eesimees dr. V. Ginters, Leedu ühingu Rootsis esimees J. Pajaus, Poola põigikeniukogu Rootsis esimees Tadeusz Norwid-Novacki, Vabade Ungariaste Koondise esimees A. Rezbifi, Euroopa Ikestatud Rahvaste Esinduskoogu Stockholmide delegatsiooni esimees IV. Patek ja Balti Komitee sekretär Arvo Horm.

Apellis üteldakse:

Ainsa riigina Teises Maailmasõjas
võrreduks N. Liit oma territooriumi-
määrade järgi, mis olid suurema-
määral põhinevad N. Liit ainaks suu-
nemaks kolonialistlikel imperialismil.
Ainsalimas, N. Liidu imperialismil esi-
nevatel ohviks olid Balti riigid –
Eesti, Lii ja Leedu Teise Maailma-
sõja ajal. Hiljem pidid seitse piiri-
riiki Soome, Poola, Tšehhoslovakkia,
Umeenia jt. loovutama osa oma
territooriumist temale. See kõik sü-
stemaalis Stalini ajal ja tema arvele tule-
kirjutada palju kuritegusid. Mõningi-
dagi Stalini tegusid on tema järg-
lajad Kremli hukka mõistnud, kuidas
nad ise on jätanud N. Liidu impe-
rialistliku ja koloniaalistliku poliiti-
ka alla. Selle tõendiks on n.n. Brežnev-
i kriitika ja N. Liidu intervensionism
Tšehhoslovakkias 1968. a.

Möningaid muudatusi on N. Liidus tehtud võrreldes Stalini ajaga, kuid rjätöö-laagrid eksisteerivad edasi. Vähe tähendab see, et maksimaalset karistusega laagrites on lühendatud Stalini aegselt 25 aastalt 15 aastale praegu.

N. Liidu piiririikide rahvastik on kannatanud suuri kaotusi terrori ja vägivalga läbi, eriti Balti riikides. Viimase 30 aasta jooksul on üksnes Balti riikides hävitatud vähemalt 100 000 inimest. Enamik neist on hukutanud Siberis. Esimene massküüditamine Lääne-Euroopas toimus Balti riikides 30. a. eest 14. juunil 1941. a. Eesti küüditamine ei jäänud seal viimaseks. Küüditamisi on toimunud ka Poolas, Rumeenias, Ungaris ja teistes keske- ja Ida-Euroopa maaes.

Meie siidlastame Kriemli valitsejad
ahvavõrvas Ida- ja Kesk-Euroopa
riikides vastavalt ÜRO Rahvemuva
Konventsioonile 9. dets. 1948. a.

Meie protesteerime N. Liidu vähe-
suharvustele venestamise- ja kolo-
nialisepoliitika vastu. Balti riikide vä-
hivälvade annekteerimine N. Liidu
poolt on rahvusvaheliseks küsimu-
seks, annektseio ei ole senini leid-
nud tunnustamist.

Allakirjutatud vabas maailmas vii-
vivate Ida- ja Kesk-Euroopa rahvus-
e esindajad pöörduvad patvega va-
vade rahvaste ja nende valitseste
vaga ahtkirjutuse, maailma avaliku

arvamise ja rahvusvaheliste organ-
satsioonide poole selleks.

- Et nad teotaksid Balti rahva-
nende vabadusvõitluse ja nende
ajaloolist, poliitilist ja moraalset
õigust iseseisvusele ja enesemäära-
misele;
- Et N. Liit täiaks Ühinenud
Rahvaste Organisatsiooni põhikirja
artikkel 13 "… aldata kaasa tege-
tada inimõigusi ja põhilisi vabadusi
si kõikidele, vahet tegemata rass-
eoa, keele või religiooni vahel."
- Et poliitiline juhtkond N. Liidu
ja teistes kommunistlikes riikides
respektiiviks inimõigusi ja loe-
beks inimõigusi ja rahvaste enes-
määramise õigust jatkuvalt rikku-
mast ja annaks poliitilistele van-
gidele amnestia;
- Et antaks võimalus kõikidele oku-
peeritud rahvastel ÜRO kontrolli
all vahadel valimistel ise oma sa-
tust määrata.

Idasaksa piir on raskesti ületatav

Lääne-Saksa piirikaitse poolt koostatud ülevaate kohaselt on aja-
vahemikul 1960-70 Liiduvarbariiki
põgenenud 1987 idasaksa sõdurit,
ehk umbes kaks rügementi. Samal
10-aasta perioodil on Baierist var-
jupaika otsinud 74 tšehhi piirisõ-
durit. Lääne-Saksamaale on põge-
nenud ka neli vene punaarmlast.

Ahtas 1963 on üle piiri põgenejate arv pidevalt vähenenud. Märgitakse, et eeskätt johtub see sellest, et viimasel ajal ei võeta idasaksa piirivägedesse vastu ühtki sõdurit, kelle kohta võiks arvata, et nad on kuidagi abusaaldatevad. Teiseks on piiri ennast pidevalt täiendatud ja välja ehitatud, kuspisuse selle ületamine on samahästi kui lousetu. Aastal 1970 näiteks põgenes Lääne-Saksamaale kõigest 57 isikut.

EESTI PÄEVALEHT

Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetused ja talitused:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri A.
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 1
31 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77
Tellimispostgiro nr. 28650
Kuulutusarvete postgiro 60 58
-0, Eesti Päevaleht Förlags A
Stockholm

Tellimishinnad:

Aasta	kr. 12
Termin (4 kuud)	kr. 4

.....	kr.
.....	kr.

Väljaandja BESTI PÄEVALEH

Trükkija: Eschilstuna-Kuriren

Tryckeri AB Eskilstuna 197

Üks pilte nn. "juuni-pöörde" 21. juunil 1940 rünnati Tallinna Keskvanglat punaste poolt "vennaliku vabastamise" sildi all. Vabastamisele kuuluvad poliitilised ja kriminaalsed kurjategijad.

Eestis ei ole mustlasid! 1940 oli neid üle 700

Tallinnas ilmuvaks venekeelses ajalehes "Sovetskaja Estonija" kirjutas 7. mail E. Linnumiagi Tartust, et Püies-tee tänaval asuvas kultuurikubis on üle hulga aja kõlunud mustlaste laule ja romansid. Tartlastes tundnud mustlaste ansambli esinemise vastu suurt huvi, kuna mustlaste laule pole Tartus kuulnud kauemat aega. "Küla-lisariisid" olevat Kallinigradist mööda Nõukogude Liitu ringreisil ning ansambli juhina on Anatoli Novosadovitšil eriline menu olnud. Mustlaste lauluansambli solistidena märkis veneelaste ajalehe eestlased kaastöö-ine Vera Budõhanova ja Tamara Gondenok kui siinapaistvamaid.

Elpoolne teade Tartustja-Tallinnast on tähelepanuväärne sellepoo-lest, et mustlaste lauluansambli esi-nenud on kõik venemehelised. Sellepärast on ka küsitav, kas Kallinigradist pärinevad "mustlased" on üldse tõelised mustlased, kellele üldarvu Nõukogude Liidus arvestati kolm-kümmend aastat tagasi 60 000. Kuna mustlased oma eluviiside ja komme-tega olid Nõukogude võimudele vas-tyvõõratud, suunati nad sundkorras "paigutistvase tööle" — mitmesse Moskva vabrikusse ja kolhoosidesse. Mustlaste kolhoosid rajati Põhja Kaukaasias ja Kesk-Aasias, Kasah-stanis. Kuidas aga nüüd Nõukogude Liidus jätku "mustlaste lauluansam-bli" ellu on aratatud, jääb arusa-matuks?

Altpool meenutame lähemalt Eestis elanud mustlaste ajalugu, kuna must-lased kui omapärane rahvus on Ees-tis tänapäeval olematu. Viimase va-berrigaiege rahvaloenduse andmeil oli Eestis enam kui kolmkümmend aastat tagasi 736 mustlast, kes suure-ma enamikus sõjasuvel 1941 sakslas-te poolt areteeriti ja ka hukati, nagu see toimus juulidegagi. Kui mustlasi sõjaajal Eestis ellu jäi, siis üsna vä-he ja nimelt need, kes iseiseivsuse teisel poolel Laiuse vallas püsisvate põllutööde asuad, abielulised eesti ta-lumeeste või talutütredga. Säärased juhtumised teatakse Laiuselt kümme-kond.

Mustlaste-probleem oli Eestis omal ajal üsna sageli avalikult kõne all, eriti siis, kui põllutöödele otsiti in-i-mene linnadest ja isegi Poolast. Aja-

kirjanduses juhtis kevadiste põllutöö-de eel sageli tähelepanu, et valitus-sevõimud peaksid lõpu tegema must-laste "laagerdamisele" ja laataldel par-seldamisele. Teoks ei saanud need kavatsused kunagi, kuna mustlasi oli võimatu veendumisele viia, et "pale-bigis leiva teenimine" on kergem kui kodutult ründamine ja juhuslik "tööotsadega" leppimine.

Esimene ja otse seadusandlik katse tehti Eestis elunevate ründmustlaste maha sidumiseks a. 1841. Seega 130 aastat tagasi. Tolleaegne Baltimaade kindralkuberner saatis ligemale pool-sada Eestis mööda maad ringi kooli-vat mustlast Laiuse valda elama. Töö-nõoliselt andis talle põhjust mustlasi Laiusega siduda asjaolu, et olemasole-val andmeil oli mustlasi esimesena tähele pandud Laiusel juba Rootsi ajal.

Kindralkubeneri käskkirja jäi käsk-kirjaks — Laiuse eestlased võtsid suure vaenulikkuse ja vihaga sunda-sumisele saadetud mustlased vastu. Nende ellu tehti kohapeal "põrguks", kuna kardeti, et niiviisi võib mõnest mustlastest vallavanemgi saada.

Baltimaade kindralkubeneri käsk-kiri a. 1841 oli aga ainult sissejuhata-tuseks järgnevale. Paar aastat hiljem kirjutas Tartu siliakohus kuberman-guvalitsuse korraldusel Laiuse kroo-nuümõisa rentnikule ette: paigutada mustlasi üksikult peremeeste juurde ja "sundida neid kui hulkureid val-ju valve alla tööle".

Et mustlased ei saaks enam hulkur-ma minna, keelati neile ka passide andmine. Teistele vallavälistestele tehti aga kohustuseliks mustlasi, kes passita hulkuma lähevad, tapiga oma valda — Laiusele — tagasi toimetada.

See uus korraldus läikis kahtlerna-ga mõõgana niikui mustlasi kui ka põlised laiused. Mustlasele pidi see tähendama hüvastijätu lastele ja vabale laagrieluks, talumikule aga "masurika" maa võtta, sest must-lasi ju maus ei poetud. Kui taheti mõnele taluperemehele mustlast töö-le anda, siis tõrjus ta kahe käega vastu, isegi kui mustlane nõus oli. "Ta ei kõlba ühelegi tööle", oli ta-lumehe hinnang mustlaste kohta. Mõ-ni vabandus jällegi viisakalt, et pole omagi pere jaoks küllalt tööd, mis siis veel mustlasele anda. Nii ei saa-nud mustlased Laiusel ka sundkor-ras tööd. Kuigi nad passe ei saanud,

sõitsid nad oma kuljustatud täkkudel, olid rakendatud presendiga kaetud kõrgete vankrite ette, mööda maad laiali.

Nüüd algas üle maa aga mustlas-te-püük. Vastavalt korraldustele saa-dei kõik kinnipüütud mustlased ta-piga Laiusele tagasi. Kuna neil pol-nud aga Laiusel midagi teha, püde-nesid nad valkeist ja salaja jällegi laiali. Nii andsid Laiuse mustlased teistele valdadele nende püüdmitse-ga ja tapiga tagasisaatmistega alati tööd. Kuna aga mustlased olid Laiu-sel hinge kirjas, siis nõuti vastavalt sellele ka kuld Laiuse vallast sisse, ja neid pidid katma jällegi talupere-mehed oma kulkurst. Kiruti: "Kas sel-lest veel vähe, et tehti meid must-lastega mustaks, nüüd sõidula neid veel kui suuri saksu meie kulle!"

Kuna mustlaste sõidutamine läks väga kulkaks, otsisid Laiuse mehed abi kroonipalalikult. Algas mustlaste-küsimise uurimine, mis lõppes sel-lega, et leiti paragrahv, mis keelas mustlaste sidumise kindla elupaiga-ga. Mustlased olid võidumehed ja eesti talupojadki hingasid Laiuselt kergemalt.

Umbes paarkümmend aastat pärast seda, kui mustlased läit Laiusel "va-ba mehe õigused", pöördus Laiuse õpetaja Spraenglis konsistooriumi poole palvega, et kirik aitaks must-lasi Laiusele koloniseerida. Mis sel-lest palvest tulenes, pole teada. Must-laste hulk viienes Laiusel tuntuvalt, kuid omajagu jäi neid siiski kohale, millest saajandi lõpul tekkisiks nime-tus: Laiuse — mustlaste vald. Tsar-i-valitsus lõppuolel tehti veel mõnel korral katseid mustlasi maha sidu-da, kuid sellel polnud tagajärgi — mustlased jäid rändrahvaks kuni nen-de hävitamiseni mõõdund sõjapäe-vil.

Teatav oma mustlasi asus aga siiski püüvate põllutööle Laiusel. Suvel 1940 kui Nõukogude Liit asustas Eest-i, tõstis tolleaegne "Eemaspäev" ühes augustikuu numbri mustlaste proble-mi uuesti päevakorrale, tuues näi-toid, kuidas Nõukogude Liidus elav-nud mustlased on kõik korralduste tööle rakendatud — kolhoosnikutena Kaukaasias ja Kesk-Aasias ning va-barikutootistena Moskvast. Tol ajal, a. 1940. a. Eestis elunevate mustlaste ko-ha kirjutas "Eemaspäev" sõnasõnalt järgmist: "Neid, st. mustlasi tootab

Saksa Liiduvabariigi kaubavahetus idaga

Lääne-Saksa eksporti idabloki riikidesse moodustab umbes 5 ja Nõu-kogude Liitu umbes 1,5 protsenti Lääne-Saksa kogueksportid. Kauba-vahetuse laiendamist takistab see asjaolu, et kõik idabloki riigid soovi-vad tasuta kaupades ning pakuvad just neid aineid ja materjale, mida läänes ei vajata või millele kvaliteet madal.

Et ei taheta tasuta rahas, siis sel-le tõttu tõusevad ka idabloki (come-con-riikide) kaubavahetused Lääne-Sak-samaale juba üle 7 miljardi marga. Aastal 1970 eksportis Lääne-Saksa-maa idabloki riikidesse oma kaupu 5,4 miljardi marga väärtuses. Ka see summa kuulub veel tasumata sum-made hulka, sest Comecon-riikide ü-lidseks tavaks on, et tasumine hili-neb umbes 15–20 kuu võrra.

Üldiselt on idakaubandus Lääne-Saksamaale tähtsusetu, ja kui sellest kõneldakse, siis tavaliselt selles tä-hendus, milline see olukord võiks olla. On loomulik, et idabloki riiki-desse võiks Lääne-Saksamaa eksport-ida kõike toodetavat piiramatuse kogu-se. Kuid idabloki riigid ei müü vas-tutasuna seda, mida Lääne-Saksamaa vajab. Näiteks vae- ja rauamaaki, mida Lääne-Saksamaa impordib iga aasta vabast maailmast umbes 3 mil-jardi marga väärtuses.

Paljude idabloki kaupade (näiteks vene ja tšehhi autode) impordi ta-kestab ka see asjaolu, et ei ole või-malik sealt tagavaraosade impordi. Juba kümme aastat tagasi kirjutas Lääne-Saksa autotööstuse VW direk-tor Nordhoff, et me peame ehitama Venemaale VW autotehase. Autosid toodab Nõukogude Liit mitte oma elanike, vaid eksporti jaoks. Et neid turustada läänes, pakub Moskva

neid 10–20 prots. võrra odavamalt. Et VW-autode jaoks Saksamaal on tagavaraosad üllikult, siis või-vaad sakslased osta vene VW-sid odavamalt kui Wolfsburgist (kua asu-VW vabrikud).

Lähemal ajal esineb vene autona "Togliatti-Flat", mida võidakse ju-gelt importida, sest selle auto ta-gavaraosad on läänes saadaval. Seega on Fiati poolt Nõukogude Liidule ehitatava autovabriku bume-rang-ari.

Idabloki tervikuna (ja eriti Nõu-kogude Liit) vajab Lääne-Saksa keemiatoostuse kvaliteet-saadusi, sa-muti sünteetilisi kiudaineid, sest Nõukogude Liidu sünteetiliste kiu-dainete toodang moodustas mülli ainult ühe kuueendiku EWG-riikide toodangust. Sellele lisandub veel va-jadus lääne masinate ja kunstväite-se järele. Üldeldakse, et kunstväetise import tuleb Moskvale odavam kui nsiu import.

Kaubavahetus idablokiga toimub maailmaturu hindade alusel. Näiteks kehtib Lääne-Saksamaal või osas EEC-turu hind: 6,35 marka liiki. Maailmaturu hind on või hinnaks 1,32 marka. Selle hinnaga soovis ka Nõu-kogude Liit osta Lääne-Saksa varu-dust 60 000 tonni võid. On loomulik, et müügi korral katab puuduva sum-ma riik. See näitab, et idakaubandus on kasulik äridele, kahjulik aga riig-ile.

Kaubavahetust Ida-Saksamaaga ni-metatakse Lääne-Saksamaal sise-sak-sa kaubanduseks. Seda võimalust ka-sutab eriti aktiivselt Ida-Saksamaa, ja eriti nende kaupade ostuks, mis idablokis puuduvad. Andmed kinnit-tavad, et Ida-Saksamaalt lähedal-veed kaubad siis edasi Nõukogude Liitu. Seejuures ostab Ida-Saksamaa neid kaupu järelmaksu korras.

Esikohta-saavutus Riias

Riia traditsioonilistel kergejõusti-kuvõistlustel saavutati äsja kõrge-klassilisi tulemusi. Meeste konkurents-said okup. Eesti kergejõustik-lased kaks esikohta: R. Tõnu võitis 400 m tõkkejooksu tulemusga 51,5 ja V. Kuusemäe kettaheitel 60,28-ga. Tõ-nu Lepik jäi kaugushüppes teiseks tagajärjega 7,55 m ja naiseladel H. Parts kettaheitel teiseks 52,74-ga. Sel-le ala võitis F. Melnik Jerevanist 62,90-ga, mis on N. Liidu rekordiks.

Samadel võistlustel heitis lätlane Janis Lusis od 88,74 mis on tänavu-seks tiptulemuseks maailmas. Teisel kohal maailmas on soomlane Jorma Kinnunen oma tänavuse tulemusga 87,78 ja kolmas soomlane Hannu Siitonen 86,74. Kinnunen saavutas oma tagajärje Berkeley, USA.

põldudel rohkem kui aimateks. Iga aasta loobub nooremad rändelust, et töötada taludes aastateajajetena või savilistena, kuna vanemad jälle võ-tavad talude karjad oma valitsemise alla. Eriti suure protsendi enda hul-gast annavad põllutööliste meie Laiu-se mustlased. Maad mööda rännetes tehakse sobivas kohas ära kaup. Tun-takse vajadust kindlama sissetuleku järele.

Tõeliselt oleks rändmustlased meil juba võib-olla kaadnud olnud, kui seda ei takistaks mustlastele üllalt al-la vaatamine ja nende tööjõu alahin-damine. Allavaatamise ja alihinda-mise tõttu ei taheta mustlasi tööle võtta, ja kes võtabki, ei taha jälle mustlasele täit tööpaika maksta.

Rahva silmis parema seisukoha võitmiseks on paljudes Laiuse must-laste perekondades saanud shiiks abi-olluda eestlastega. Nii on mõnigi mustlasepoormees kosinud juba pere-tütre. Induste sugukonnas on ühe va-na perekonnaga õnnetusel tema viis tütar jõudnud nii kaugele, et on abi-elus juba aastaid taluperemestega ja nad näitavad, et ka mustlased on suu-telised talus perenaise kohust täit-ma.

Tuntumateks mustlaste suguhar-deks Eestis olid peale Induste must-laste Lamad, Wolbergid, Garuud, Kozlovskid ja Mitrovskid.

Osv. O.

Okinava taga-si Jaapanile

Ameerika välisminister William Rogers ja jaapani välisminister Ai-chi kirjutavad alla kokkuleppele, mille kohaselt Okinava saar an-takse tagasi Jaapanile. Saar on pä-rast Teist maailmasõda olnud USA valduses, peamiselt suure sõjaväe-baasina.

Lepingu kohaselt eemaldavad ameeriklased Okinaval kõik aatomirel-vad, kusi juures senine õhujõudude lennuväli Naha jääb täielikult a. a. tsivil-lennuväljaks Jaapani aga peab USA-le maksma 320 miljonit dollarit baasiseadmete eest. Okinaval asu-nud raadiojaam Voice of America läheb üle erasomuduse.

Kui esineb surmajuhatum

Konsulteerige suurima usaldusega
matusehürood

Thure Söderquist
Begravnings &
Eldbegängelsebyrå

Naristorget 1
116 48 STOCKHOLM
Tel. 44 80 07, 44 90 58

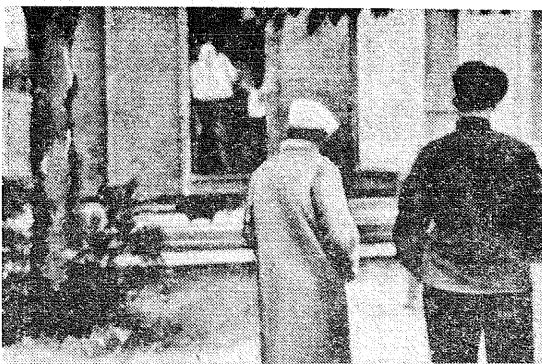
Erila:

Eestikombelised
matusealutused
Õppieevane valvekord

**METSAKODU
UDISMAA**

POSTIARVE 694771 FALKÖPING

VABAÕHUPIIRKOND EESTI
SKAUTLIKE NOORTELE

Kui toimus küüditamine. Ülal: 1941. a. 13. juuni küüditamis-
rong naistega ühes jaamas. All: üks loomavaguneid trellita-
tud aknaga, milles saadeti Siberisse mehi, naisi ja lapsi.

EESTI SIRELID

Vaatamata sellele, et sirelid — oma päritolult — on lõunamaa taimed, kannatavad nad hästi ka Eesti talve pakast, paljunevad juurevõsudest ja pistoketest ning kasvavad kiiresti. Ka seemned idanevad hästi ja annavad tugevat taimi.

Sirelite aegu (see tähendab — et siis, kui sirelid õitsevad) muutub kevad Eestis suveks. Võlvainu esinevad siis sirelite õied ja nende aroom. Üldse kuulub sirelite perekonda 28 liiki sireleid. Dekoratiivandus on suureneb juba üle 600 sirelilõiguga, mis erinevad oma öökroonade kujud ja suurus, õievärv, lehevormi ning aroomi poolest. Õievärv järgi on lilla-kassiniseid, valgeid, lillakaroosaseid, purpurpunaseid ja lillaseid sireleid.

Eesti aedades ja parkides kõige rohkem leviva sirelina esineb näi-
harilik sired (Syringa vulgaris) hästi lõhnavaid lillade, violetseid, siniseid või valgeid õitega. Lillaõieliste sirelipoosaste lehed on tumerohelised, valgetel helerohelised. Kõik need sirelid on dekoratiivsed ja kannatavad ka pigemist. Pinnase osas on nad vihmahundilised ning kasvavad hästi ka põhja- ja Lääne-Eesti kehvasid muldades. Üldse armastavad sirelid lubjarikast mulda.

Teise Eestis laialt leviva sirelina

USA poolt lubatud kaubad Hiinasse

Washington avaldas nimistu kaupade kohta, mida USA edaspidi tohib eksporteerida Puna-Hiinasse. Seega on tegemist 20 aastat kestnud kaubanduskeelu pehmendamise-
ga — pärast mõni aeg tagasi toimunud hiinlaste "viisakuskampaaniaid ja ping-pong-politiikat".

Ameerika väljavedajad tohivad igatahes Hiinasse müüa mitmesuguseid põllumajandustooted, samuti puitu ja paberimassi.

Edasi ka mootorsõidukeid, tee-ehituse masinad, traktoreid ja mitmesuguseid tööstusmasinad. Kaubitseja tohib ka lihtsamate elektrispaaridega ja raalidega, kuid näiteks raudteematerjal on endiselt keelu all. Kuuldavasti on hiinlastel eriti huvitatud diiselveuride ostust ja just Ameerikast.

esineb pärsia sired (Syringa persica) purpurlillade, heleviolettide või valgete hästilõhnava õitega. Ka ungari sired (Syringa josikaea) kasvavad Eestis hästi. Selle sireli õied on tumelillad, kuid nõrgalt lõhnavad. Kõigist neist sireleist on välja aretatud rohke hulk täidis- ja suureõielisi vorme.

Oma enamikus on sirelid põõsad, kuid kohati kasvab ka vähelehtede puude taolisi sireleid. Sireli puit on raske ja vajub vette, on haruldaseks kõva ja tugev. Seda tarvitatakse pisemate puusemetete valmistamiseks. Sireliõisi kasutatakse nende eeterliku õli tõttu parfümeeri- ja lõhnainete valmistamiseks ja lõhnaseepide valmistamisel ning meditsiinis ravimite saamiseks neeruhaiguste ja higistamise vastu.

Sireli liitlõhnaline öökroon on neljajärguline, kuid nende normaalse-
te õite seas leidub tihti ka viie-, kuue- ja rohkemahälmalisi õisi, mida rahvas peab õnnelikeks. Muidugi on rohkem kui õnnelikeks öied aomaaia ehk ebakorrapärase näht-
öökrooni juures. Ebakorrapäraseid õite rohkus ei sõitu õite värvusest, vaid arvatavasti sordist. Näiteks on pärsia sireli ebakorrapäraseid õisi rohkem kui ungari sireli.

Sireli ladinakeelne nimi "Syringa" on seotud vana legendiga, milles jutustatakse, kuidas looduse sigitus jõud-
dust kehastus, loomade, metsade ja põidude jumal Faun püüdis võita kauni nymfi Syringi poolehoidu ja armastust. Et Faun oli äärmiselt inetu habemik, kellel olid soku jalad ja suured sarved peas, siis väitis nymf Fauni. Et ennast päästa Fauni suured sarved peas, siis väitis nymf enda lõhnavaks ja ilusõieliseks pöösaks. Faun nukrutas siis õnnetuina õitseva sirelipoosa juures, tegi selle oksast endale vilepilli ja läks nukral vilelugu mängides tagasi oma riiki. Rootsi botaanik Linné andis aga sellele põõsale legendaarse haldja järgi nime.

Sireli iidne kodumaa on Hiina. Seal toodi juba Iraani ja Afganistani aladele ning Iraanist 1500-ndate aastate paiku Euroopasse, kus nad levisid eriti Balkani poolsaarel. Nüüd on sired juba kõikjal maailmas liitum-
mida saab heade tulemustega kasvatada ka soojas kasvuhooes, siis, kui väljas võimu-seb pakane.

H.H.

BALDER JAANI veste: TÄHTPÄEVA TORT

Sünnipäevatorit oli tore. Hakkas mulle kohe silma. Ajasin muidugi teiste külaliste igasugust juttu, aga vahetevahel heitsin ikka ja jälle pilgu tordi poole. Ta tõmbas mind. Mina armastan niisugust head asja süüa. Minu kõrval on siis kurdid, kui arukad inimesed avaldavad oma terku armumisi ja arstide hoiatusi selle kohta, mis kõik inimese tervisele pahasti mõjuvat. Viimasel ajal on mitu mu tuttavat isegi suhkru-
loobunud, et olevalt ka mürk. Ah, ma ei taha sellel teemal juttu edasi arendada. Ma vaatasin igatseva pilguga tordi poole.

Ootasin põnevusega pidulikku sil-
mapilku, mil seda hakatakse jagama. Enne seda aga said külalised nalja. Siis, kui sünnipäevalaps hakkas küünalaid ära puhuma. Tähe-
nendade tuld kustutama. Puhumisega. Teate küll, kuidas küünal tordi sisse pannakse. Väikesed terava otsaga alused. Need torgatakse sisse. Tili-
kesed küünalad. Tort leegitab tule-
dest.

Sünnipäevalapsel oli kõvaste tege-
mist nende kustutamiseks. Leegid küll pikisesid, aga visa hingega. Tõmbuvad niitidega maadlikki küü-
ru, kui tormihoo üle käib, aga on see mõõdas, siis ajavad end jälle sirgu ja leegitsevad edasi. Küll see pae-
kangelane puhkis. Ja inimesed naersid. Viimaks üks vanahimene tuli apli, pani oma kopsulöötsa ka töö-
le. Tema riist oli toekam, kahekeel-
said peagi tulemerest jagu.

Ja siis hakati tordi jagama. Nihut-
tasid end lähemale, et tükkest ruu-
tem kätte saada, aga just sel hetkel tuli proua N. mind tülitama. Ma ki-
rusin teda oma südames, et oskasin
aga õige silmapilgu valida. Ta võitis mu keelt kinni ja viis mu teise tur-
pa. Sinna minnes ma vaatasin kord
igatsevalt üle õla tagasi.

Teises toas ta hakkas sosinal minu
kallal imelikku kihutustööd tegema.
Ütle:

"Arge teie jumala pärast torti söö-
ge".

Endal oli niisugune nagu peas, et
mina tuln endale ette nagu mõni

kuningas, keda üks truu hing hoi-
tab õigel silmapilgul, et kuulge, teid
kavatsetakse ära mürgitada.

"Sõnn küll," vastasin ma enese-
kindlalt. "Tort on tänase pidupäeva
parim pala, ja ma tõesti ei ole end-
le mingit kurja teinud, et peaksin
end sellest ilmajätmisega karistama."

"Surmatuulel käisid sellest üle,"
sosisistas proua N. Ja ma nägin, et
tal oli tõi taga. Ta oli tõesti hirmul.
"Ma ei saa millestki aru," kostisin
puhast südamest, sest ma tõesti ei
taibanud, milles asi seisab.

"Ma seletan teile," sosisistas proua
N. heatahtlikult. Ma ei tea, miks ta
mu vastu nii hea tahtis olla. "Iga
puhumisega paistis tordile suu- ja
kopsukoopast miljonide pisikuid, nii
et see uhke sünnipäevalaokook on nüüd
paksult bakteritega kaetud. Mina neid
enda sisse ei hakka süüa."

Vaata, kus uudis. Lõi esimese hoo-
ga tummaks. Ütleisin ennist, et olen
selliste juttude suhtes kurt, rüüd
cln tumm ka.

Viimaks kehtisid õlgu ja ütlesin:
"Nojah, mis siin parata. See on
niisugune ilus komme ja..."

"Ius komme!" ahastas proua N.
"See on nii ebaühilgeleline, et selle
vastu tuleb midagi tarvitusele võtta."
"Aga mida? Vaevalt inimesed sel-
lest... ilusast kombest raatsivad loo-
buda."

"Miks teie ei taha miljonäriks saa-
da?" küsis proua N. Üllatas mind
jälle oma ootamatu ütlega. "Leiu-
tate mingi riist, millega sünnipäeva-
lapsel oma küünalad kustutada, nii
et puhumine langeks ära."

Ma mõtlesin: hirm on inimesed ära
rikkunud. Meie kardame õhku hinga-
da, sest see olevat rüvetatud. Meie
kardame üht ja teist asja süüa, kuna
need ained sisaldavad meie tervisele
hirmsat ohtu.

"Riist..." pomisesin ma. "Sünni-
päevalaps peab küünalade kustutamise-
ga oma elujõudu näitama."

"Leitutage revolver," ütles proua N.,
"millega kustutada. Poistele ja mees-
tele peaks see suurt löbu pakkuma."

Suviharjapidu Metsakodus

Nagu igal aastal toimub tänavu-
gi Suviharjapidu jaanipäeval, 26.
juunil Metsakodus ja avatakse lipu-
pöude heiskamiseks kell 11. Peo ka-
valine osa algab kell 12, kus juu-
lanteenistuse peab A. Nael, peako-
male H. Mark ja kontsertosa eest ho-
litseb Göteborgi Eesti Meeskool.

Järgnevat võrkpallivõistlust, avat-
akse metsarajad ja muid võistlusi
meelalehutamiseks. Saun saab koetud,
paadid peoliste käituseks. Lõkkeõh-
tu-jaanuliti A. Vaksi juhtimisel. Lõ-
pukants.

Kohvik-einelaad avatakse juba
reede õhtul. Teeldike püstitamiseks ja
autode parkimiseks piiramatud või-
malused vastavalt aladel. Metsako-
du kutsus kõiki lähedalt ja kaugel
suurele suvisele peole!

Poolast tuleb süüfilis-ravim

Poola teadlased väidavad, et lii-
hental ajal on oodata süüfilis-
vastakiini. Katsetused mere-
gadega näitavad positiivseid tule-
musi, kuid praegu veel täpselt ei
teata, kuidas reageerivad inimesed.

Poola professor Metzger, kes on
süüfilis-vaktsiini uurinud enam kui
15 aastat, märgib, et katseloome
juures on kasutatud lihassepsiseid
siiste, kusjuures tulemused on olnud
head. Poolas on suguhaigused üldi-
selt suureks probleemiks. 33 miljoni-
lise elanikkonna juures on ameli-
ke raportide kohaselt registreeritud 220
tuhat suguhaiguse põdevat isikut. Li-
gemale 57 protsenti Poola prostituut-
tidest on suguhaiged.

RAAMATURIIL

"TRIINU" SÜVENUMBER

"Triinu süvenumber (nr. 73 —1971)
on kohale jõudnud ja pakub huvi-
tavat lugemist nagu tavaliselt. Lisaks
on muustrikel ja kaanepildiks on fo-
to eesti perekonnast suure järve kal-
dal, perekonnaga õngeõnne proovi-
mas. Tekstiosa algab peatoimetaja
V. Poska-Grünthal "toimetajaveeru-
ga", milles ta loobab, et "Triinu"
kaastööliste kohtuvald Torontos su-
vel 1972 suurel eestlaste kokkutule-
kul.

Numbri huvitavamaks lugemiseks
on Noora Peetsi pikem lugu "Eesti
tuliibi kannul Marokos", mis on il-
lustreeritud kuue fotoga. Noora Peets
on teatavasti doktor R. Peetsi abi-
kaasa. Mõlemad asuvad juba aasta-
kümnend Marokos ja dr. Peets on
seal arstina erakorralist kuulaks
saanud. Dr. Noora Peetsil on ilukir-
janduslikku annet ja ta jutustab sel-
les artiklis oma abikaasast dr. Ru-
dolf Peetsist, kes ühel õhtul kutsuti
üht Maroko ülikut — Markoko vürsti
arstina, kes oli ühe hea poolele hal-
vatus saanud. Dr. Noora Peetsi sa-
tis sel ja ka hiljemal reisidel oma
arstid abikaasast vürsti lossi ja ka
kirjelbad väga küllastavalt üliku-
clu ja seda tseremoniaali, kuidas
nad seal vastu võeti ja kuidas see
ülik kind kord. Peetsi ja selle abika-
ast külastas suure saatkonnaga. Dr.
Peetsi ravi oli mõjuv ja ülik para-
nes hästi. Artiklile lisatud fotodest
on Peetsi erakordsest, kuidas dr.
Peets üliku poolt kingitud burnisus
välja näeb.

Nelly H. Wahli artikkel on samuti
eksootiliselt ainel, kandes pealkir-
ja "Nepali kuninglik Himalaja mä-
gedes". Autor koos oma abikaasaga
elavad ja töötavad Pakistanis, kust

Iga pauguga kustub üks küünal —
nagu elutulek. Tort aga jääb mürgi-
gitamata, nii et külaliste elutulek ei
ole ohtu."

"Revolver..."

"Või midagi muud, nii et ka nais-
sost sünnipäevalapsel oleks löbu, kui
ta kustutama hakkab. Mingi trikiga
riist, nii et kõik saaksid nalja. Kui
kõik naeravad, siis on see hea naer,
sest sa tead, et riistas ei ole peidus
ei tiisikusepega ega muud haiguse-
kollet, kust pisikuid paiskub välja —
tordile."

"Selle üle võiks mõelda," pomise-
sin ma.

Ta hoidis veel mu käe alt kinni,
aga ma tuln siiski külaliste juurde
tagasi.

Meile pakuti torti.
"Ei, tänan," ütles proua N. "Kahju
küll, aga arst on mul niisugused
mainepalad ära keelanud."
Mina võtsin oma torditüki vastu.
Proua N. sosisistas mulle kõrvale sise:
"Viige teise tuppja ja "unustage"
sinna kuskile lauale."

Ma sõin sealsamas püstijalu ära.
Ütleisin pidupereanisel:

"Mis imeasja teie siis sisse olete
seganud? Nii maitsev, et viib vägisi
keele alla."

Mina ei taha, et mind ära mürgi-
tatakse — igasuguste hirmujuttude-
ga.

Kohalik elu

STOCKHOLM
Tänuavaldus
Tänan südamest kõiki, kes lilled,
kirjades ja kingitustega mind minu
tähtpäeval tervitasid ja õnnitlesid!
J. ONNO

● Ene, sünd. Heinang, ja Björn
Sjöstedile sündis Norrköpingis 6.
juunil tütar.

nad tegid detsembris 1969 reisi Ne-
pali, kus kohtusid ka perekond
Ranneleetiga. Leo Ranneleet on tea-
tavaliselt meteoroloogina praegu UN-
teenistuses ja komandeeritud kaheks
aastaks Nepali. Artikkel on sisukas
ja kõitev.

Eesti rootslane Ingeborg Anderson
on kirjutanud artikli "Eesti ranna-
rootsi naiste rahvariistest Pakri saar-
tel" Artikli eeskeelne tõlge on prof.
G. Ränki kontrollitud. Suur ja Väike
Pakri saartel, mis asuvad Väike-
kist läänes, asus 1934. aastal 354
rootslast. Artikkel on joonistustega
ilustreeritud.

Ene Rungelt on pikem artikkel
"Peakatefeste eesti rahvariistest kirjeld-
kirjades", millele on lisatud lehekülgi
joonistusi naiste tanudest. Jeannette
kirjutab seekord meeste riivastusest
pealkirja all "Jersey riiet meesteriiv-
astusest mitmekesistamas". Artiklile
on lisatud kolm suurt fotot.

Edasi kirjutavad kodukäsitöö ja
kodumajanduse osas: Mai-Kaja Korik,
Salme Vasur, Piia Saare, Mai Prison,
Meta Mäekask (pikem artikkel —
"Liha tähtsus igapäevases toidus" ja
Hilje Julkum salatisest).

V. Poska-Grünthal on kirjutanud
nekroloogi USA-s surnud Reet Puki
mälestuseks. Riin Rivnoliit on jälle-
toin "Reisimine". Alma Ambros kir-
jutab pikemas artiklis meest kui toi-
duaineist. Ajakirja lõpposakonnas on
Lugeja küsib — "Triinu" vastab"
Selles numbris on avaldatud ka Hel-
jo Liitaja poolt viisistatud lugu "Met-
sa all" koos vastava noodid ja laulu-
lehtsiga.

"Triinu" toimetaja ja abitalitus
Rootsis: c/o V. Poska-Grünthal, Tors-
kväningen 29, Lidingö. Üksiknumb-
ri hind kr. 4,35.

EEKL New Yorgi Pauluse koguduses oli tänava kaks leirilaste õnnistamist. Esimene toimus Long Islandi, Rockville Centeri Trinity kirikus, kus õnnistati 7 leirilast. Teine leiripüha 7 leiriooppia õnnistamisega koguduse linnakirikus. Ülal pildil Rockville Centeris õnnistatud leirinoored. Seisavad 1. reas vasakult. Linda Cynthia Pärtel, Ann Asper, praost A. Himmo, õpetaja V. Kangro ja Tiina Ann Pesti. 2. reas: Arvo Jaan Ööpik, Martin Ain Jõks, Jaan Anders Pesti ja Eric Ailan Pensa.

Tsemendisegamismasin

"Armas sõber, mul on sulle kahjuks halb teade kodust..."
"Mis — kas on midagi juhtunud minu autoga?"

*

Selle kirjutise peategelaseks on auto.

Lugesin hiljuti üht huvitavat raamatut, Otto Julius Bierbaumi "Tundelised reisi automobiilides", ilmunud a. 1903. Selles kirjeldatakse esimest automatka võib-olla üldse. Selliseid retkeid on küll jutustatud juba ammu Ameerikas, aga need teosed olid puhttehnilist laadi, pühendatud "kihtusvankritele". Bierbaum aga kõneleb kolmekuisest matkast oma "jooksuvankris" Saksamaalt Itaaliasse ka mööda seda maad. Sõna "Laufwagen" tarvitab ta järjekindlalt, olles selle, nagu ta naljatades ütleb, endale patenteerinud. "Rasenwagen" on ka tema loodud.

Bierbaumi auto oli kaheksahobujuline Adler, küllaltki ruumikas, kaetud; ilmastiku ebanuguvusist oli sellest ilmsel praegugi veel odavasti tulid eestpoolt, kuid sellegi vastu leiti abinõu. Reisivarustus oli tolle aja kohta igati sobiv, isegi kummivann oli kaasas. Mootori oli hea ega jätnud reisijaid kolme kuu jooksul kunagi hätta.

Matk toimus kolmekesi: Bierbaum, ta itaallannast naine ja sohver. Sohver ("chauffeur" = kütja) — toda kaunis ebaotstarbekohas sõna ei tundud tol ajal veel ühenduses autodega; Bierbaum kõneleb kogu aja oma "masinistist"; muide, see oli igati tubli mees ja asjatundja, ainult arvas ta, et ei saa üsaldada ühtki inimest, kes ei kõnele saksa keelt.

"Automobiilireis" on kunsti- ja loodusevaatlaja teos. Et see meigi aja lugejale huvi pakub, näitab tõik, et sellest ilmsel praegugi veel edavasti väljaandid. Mida autor vahetevahel oma jooksuvankrist jutustab, see annab raamatule sarmi juurde, mineviku sarmi, mis tundub uskumata kaugena. Meie naeratame, aga meil ei ole mingit põhjust seda teha üleolevalt, kuna Bierbaumi nauding on täiel määral kaasa inimese nauding.

Oma vaatlustel on Bierbaum ühes suhtes meelt rikkan: rahva reageeringute registreerimisel. Kuigi "kihtusvankrite" esimene rahvusvaheline võiduõhtu oli juba minu sünniaastal, 1894 — Pariisis Roueni, võitis Daimleri masin — oli sajandvahetuse ümber autosid igal pool veel väga vähe, ja kuhu üks neist ilmus, oli see kui mitte just imetus — siis imetuseobjektiks.

Bierbaumi kogemused rahva, eriti maarahva reageeringute suhtes, olid mitmesugused. Saksa külaled tunduvalt inimesed pikemaks ajaks raiidudeks, suu ammuli. Seda lugesid

pidin südamest naerma, kuna mul meenus paar naljapilti, mida lapsepõlves olin näinud. Need näitsid ka "moodsat lelitust" — maakirjakandjat jalgrattal. Seda esmakorda nähes kivineb talupoeg, suu pärani kui küünivärv. Posteljon kasutab juhust ja pistab kirja talumatsi hammaste vahele, sõitu katkestamata.

Kõige halvem vastuvõtt oli Bierbaumiile Floridsdorfs, Viini lähisel, kus bensiinipaak oli tühjaks läinud. Seal ei tahetud lasta endale imponeerida.

"Üks automopili? Mis siis? Mida — meil seisab ka üks üel, kui ainult tahaksime sõita!" — "Kas teil pole raha rongiga sõitmiseks?" — "Siin peaks küll loomakaitsele vahele astuma! Miks teie ei joo ise oma piiritust selle asemel, et sellega haisu teha?"

Hoopis teistsiti käitusid itaalia maainimesed. Nemad — kinnitab Bierbaum — ei kadestä jõukaid, vaid soovivad neilegi head. Autot aga ja selles sõitjaid nad jäljivad elava huvi — ja poolehoiduga. "Kui tore! Kui ilus! Ja sinjoor! Vaadake ta kübarat ja kooril! Evviva la benzina! (See tähendab: elagu auto!)"

Kõige veidrava aga oli "rahva" käitumine Helveetias. Seal jäljiti sõidukit iga pool — maal muidugi — pahaikspaneva pilguga, nagu imestades, et armas jumal lubab sõarsel elukal liikuda mööda püha Vilhelmi. Tell kodumaal. Kuid palju hullem oli see, et iga vastutuleja end vähegi pdias ametmekiks, luges tarvilikuks anda käsk: "Sammu sõja!" Uri kontonis aga oli see päris ametlik eeskiri, ja kes oma autoga ületas teosmanni, pidi selle eest tasuma kaas franki trahvi.

*

Lugesin hiljuti üht huvitavat juttu kärmiselt paeluvast raamatust, "Ilustereidud mehest". Selle autori kohta ütleb Louis Pauwels "Maagi-kute hommikust" järgnust:

"... umbes kolmekümneaastane ameeriklane, Bernanos' taoline kristlane, robotisivilisatsiooni vastane, mees täis viha ja kaastunnet. Tema nimi on Ray Bradbury. Ta ei ole, nagu üldiselt arvatakse, science-fiction-juttude autor, vaid religioosne kummitus. Oma teemasid ta valib moodsamist fantaasiast, aga kui ta ette võtab matku tulevikku või maailmaruumi, siis tahab ta sealjuures ainult kirjeldada seestmist inimest ja selle kasvavat rahutust."

Lugu, mida ma siin osaliselt ja väga ühekülgiselt puudutan, on pealkirjastatud "Tsemendisegamismasin". Kuid nüüd jutu enda juurde.

Planeet Mars on ette võtnud invasiooni Terrale, maakeralale. Juba on marslase laevastik osalt startinud, osalt startimas. Marslased on oma ettevõtet väga vaimustatud, ainult

Ettil lendab kaasa vastu tahtmist, öieti vaid selleks, et pääseda tulisurmast, milleks ta mõisteti kui "argpüks".

Ettil ei usu invasiooni kordaminekuse: ta on lugenud palju Terraraamatuid, kus on kirjeldatud sõaraseid sisetungikatsed — ja nende äpardumist. See on terralaste kindel usk, väidab ta, ja nende usk võidak. Kosmoselaev, oma sõjakate kaaslase hulgas, ta ei julge muidugi enam suud avada.

Juba ollakse lähenemas maakeralale; äkki tuleb sellelt raadiosõnum: "Terra kutsus marslase invasioonilaevastikku. Siin on maakera. Teiega kõneleb William Sommers, ameerika tootjate ühingu esimees. Tere tulemast Terrale!"

"Miis???" mõirgavad marslased.

"Jah, tere tulemast maakeralale!"

"See on lõks!"

"Maanduge kustahes. Kogu maakera on teie päral. Oleme kõiki venad!"

Maandub esimene raketi, kuid ikka veel umbusklikud marslased ei lahku esialgu sellest. Suur vastuvõtt. Linnapea tervitab külalisi tund aega k'stva kõnega. Miss Ameerika palub marslasi moodustada saba, et ta saaks neid kõiki suudelda. Need on vahepeal venunud, et vastuvõtjast ei ole keegi relvastatud ja tulevad ruumukist välja. Linnapea annab neile üle maakera võtme, neid võõrustatakse värskete maasikate ja õliga. Nad saavad priipileetide kingi. Marslased on tehniliselt väga arenenud, aga filmi nad ei tunne. Samuti mitte autot.

Väga huvitat on vaadata, kuidas Ettil reageerib sellele sõidukile, mis on temale niisama uus kui Bierbaumi reisi paljudele tunnistajale. Aga marslase situatsioon on hoopis teistsugune. Kui Bierbaumi raamatust esineb ainult üks auto, siis on see seal tavaline, küll hirmuäratavas hulgas esinev asi, millega marslastel tuleb harjuda.

Ettil ei ole vahepeal terralaste ja marslase vahel arenenud vennastustest just väga innukalt osa võtnud, aga oma silmi on ta lahti hoidnud, mitte ainult autode, vaid kõige muugi suhtes. Ja teda huvitab väga küsimus, miks ometi maakeralased on invasoore nii lakkesti vastu võtnud. Selle küsimusele vastab talle filmi-magneet Van Plank, kes soovib Ettili palgata nõuandjaks Marsifilmide alal. Terralased (loe: ameeriklased) tahavad invasiooni arvel kasu saada, äri teha — müüa marslastele palju miljonite dollarite eest närimiskummi, sapamääret, rummi ja ei-tea mida veel.

Oma muljed maakeralastest võtab Ettil kokku kirjas naisele. Lubatagu

ÄÄREMÄRKMEID

NEW YORK (VES) — KAS SALT VÕI TALT? Viini on järjekordselt käimas Salt, see tähendab — strateegilise relvastuse piiramise läbirääkimised. Ega ole kunagi päris täpselt kindlaks määratud, missugune just on strateegiline relvastus, aga automponnid, mis läkitatakse vaenlase territooriumile kas maa sees asuvatest silodest või allveelaevadelt, on seda kindlasti. Maailm teab hästi, palju on läbirääkimisi: pidavatel pooltel, Ühendriikidel ja Venemaal, strateegiliselt relvi ja kui vägevad need on.

Peale strateegilise relvastuse on aga veel nii nimetatud taktikalised automrelvad. Palju neid on kummalgi läbirääkimisi pidaval poolel, pole teada. Seda teatakse aga küll, et Ühendriigid on paigutanud arvukalt taktikalisi automrelvi Euroopasse, eriti Lääne-Saksamaale. Palju on venelaste taktikalisi automrelvi Ida-Saksamaal ja teiste satelliitide territooriumidel, pole avalikkusele teada. Taktikaliste automrelvade üle Viinis ei peaks kõneldama, sest siis poleks need läbirääkimised enam Salt.

Mis Viinis kõneldakse, ega maailm sellest ei kuule midagi. Läbirääkimiste jätkumisel Viinis siiski sai avalikkusele teatavaks, et venelased ütlevad, et strateegiline on niisugune automrelv, millega üks suurvõim võib tabada teise suurvõimu territooriumi. Tähendab, Venemaa seisukoht on, et tuleb kõnelda ka Ühendriikide nende taktikaliste relvade üle, mis asuvad Euroopas, mis seal öieti ongi Lääne-Euroopa julgeoleku tühisaimaks garantiiks, kuid mis võivad ulatada, eriti kui rinne on nihkunud Vene piiri poole, ka Vene territooriumile.

Vähe sellest, Vene arusaamise järele on ka Ühendriikide pommitusenukid, mis asuvad Vahemeres lennukikandjatel, strateegilised, sest

mul sellest veidi tsiteerida, jällegi väga ühekülgiselt:

"On blonde robotid roosa kummit kehaga, kes on reaalsed, aga kuidagi ka irrealsed; nad elavad, aga on kuidagi ka automaadid... Nende tagumikud on uskumata suured. Pealeselle on nende pilk tarduvalt lõupärades: nad närvivad vahet da vaatamisest. Lihaseid on neil ainult lõupärades: nad närvivad vahet pidamata mingid kummitükke."

Mitte ainult seda — kogu nende tsivilisatsioon on midagi selle sarnast. Meid aga on paistud sesse tsivilisatsiooni nagu peotäit seemneid tsemendisegamismasinasse. Meist ei saa keegi ellu jääda. Nad hävitavad meid kõik, aga mitte mõne raketi, vaid autoga..."

Keegi karjatas. Hirmus müra. Veel üks müra. Valikus. Ettil tõstis pilgu. Kaugel, tänaval, oli kokku pöranud kaks autot, üks täis terralasi, teine täis marslasi. Ettil kirjutas edasi:

"Mõned üksikud arvud, kui lubad. Nelikümne viis tuhat inimest suure igal aastal selle ameerika kontinendil, karbis endas, autodes. Verisõnnil suve roheliste kärveste jaoks. Näod nagu moonutatud. Hallowe maskideks. (Üks nende püha. Ma usun, et siis austatakse autosid. Ei tea. See on midagi ühenduses surmaga.)"

Soovides kirja kosmoselaevale viia selle Marsile edasistamiseks asub Ettil sinnapole teele. Ta vaatleb terralaste meeltesegaseid nägusid, kes temast mööduvad oma liikuvais sarnakiristudes. Varsti... jah, väga varsti lejutatakse kuse pronksist käepidemega auto...

Mõni päev pärast seda kõnib Ettil mööda üht aveniüüd, mõeldes sellele, kas võtta vastu Van Planki poolt pakutav koht või sõita võimalikult ruttu tagasi Marsile. Ta on peatunud keset tänavat. Äkki näeb ta, et tema poole tuleb noortega täidetud, siksaklev auto, tuleb tema poole üheksakümne meetri kiirusega.

Ettil hakkab jooksuma.

"Kui imeik, kui kurb," mõtleb ta juba sõiduki all alles, "see kõlab nagu... tsemendisegamismasin."

WOLDENAR METTUS

need on võimalised toimetama automponne Vene territooriumi kohale. Need pommitusenukid tuleksid enamaldata nii Euroopast kui Vahemereast.

Need pommitusenukid on aga Lääne-Euroopa julgeoleku teine kindlam tagatis.

Et venelaste taktikaliste relvade läbirääkimiste ainek tegemisega on täsi taga, nähtub käesoleva aasta veebruaril alul Pärdas avaldatud järgmisest seisukohast: "Kui mõned Ameerika välispoliitika strateegid loodavad saada Nõukogude Liiduga leppe, mis vastastikkust julgeolekut ei taga ja Ühendriikidele ühekülgiselt annab sõjaliselt eeliseid, siis eksivad nad (s.o. need strateegid) väga".

Kui Viinis venelaste nõudmisel kõneldakse ka taktikalise relvastuse piiramise üle, siis ei toimu Viinis mitte enam ainult Salt. vaid ka Talt, mis tähendab Taktikalise relvastuse piiramise läbirääkimisi, ning edaspidi on juttu Viini läbirääkimistest, tuleks juba üelda: Salt ja Talt.

KES ON PING JA KES ON PONG?

Konstantin Päts riigivanemana tegi valitsuse koalitsiooni sõjalistidega. Kohe ristiti see koalitsioon pere-meeste ja sulaste koalitsiooniks, mõned ütlesid ka, et on hallparunite ja punaste koalitsioon. Kui Pätsilt küsiti, et kuidas see on võimalik, et parem ja vasak tiib parlamendis koaleeruvad, kes muidu on nagu tuli ja vesi, siis Päts vastas Riigikogus, et Bismarck olevat ütelnud, et kui poliitika nõuab, siis tantsin ka vanakuradi vanemaga. Gori siis tegi ka nobedasti pildi, kus Päts lõi tantsu vanakuradi vanemaga, vanemaal kenasti sarved peas. Pilt ilmus, muidugi, Veileri "Vaba Maa" esiküljel, kus oli Gori karikatuuriide koht.

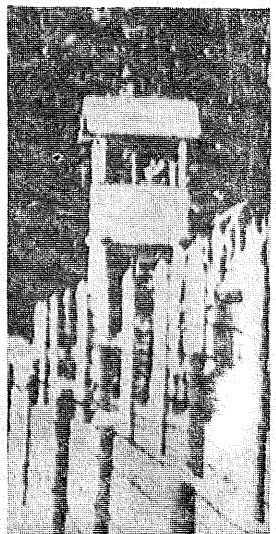
Viimast paari aastal on praegune president paari korral teinud silmi vanakuradi vanemale ja meelitanud teda tantsima. Ei sest tantsust tulnud midagi. Vanakuradi vanem ei teinud silmategemisest väljagi. Andis korvi.

Nüüd on saanud selgeks: vanakuradi vanema ei hoologi suurt tantsust, küll aga pingpongist. Nõnda, et Bismarcki kunagise ütluse võib ka teisendada: kui poliitika nõuab, siis mängin pingpongi ka vanakuradi vanemaga.

Mäng on käimas ja küllap mängu kestel selgub, kumb, kas president on pong ja vanakuradi vanema ping, või ümberpööratud.

Aeg annab ka arutust, kui palju vene diivise pingpongi pall on pandud venekeelsete Pong-Ida suunas.

*-N

"Mõni" sumatöö...
veteroniga, kus on kümmed tuhandet eestlased vaevunud ja jäljelt kadunud.

Valimiste peakomitee tegemas ettevalmistusi SA eestlaste esinduse ERKU uue koosseisu valimiseks. Istuvad vasakult peakomitee liikmed Kirsiti Kütt, esimees Voldemar Kõiv, Viuu Vanderer, Arnold Pärnamaa ja Eero Pärn. (Foto J. Räägo)

Vene filosoof: "Ehitame keemiavabrikuid kuid vajame lusikaid"

Nõukogude Liidu pörandaluse kirjastuse "Samisdat" väljaandel ilmusid äsja indoloog Georgi Pomeranzi esseed, arvult 18. Nende avaldamine on kavas ka Lääne-Saksamaal Frankfurtis tegutseval vene kirjastusel "Possev". Vabas maailmas tuntakse Pomeranzi peamiselt essee "Inimene mittekuskil" autorina. Pomeranz kes lõpetas Gorki ülikooli ja Moskva idake-ette instituudi, elab praegu Moskvast väljasaadetuna Gruusia linnakeses Kap Pizundas.

Georgi Pomeranz, kes on üks kaasaaja silmapaistvamaid vene filosoofe, esindab opositsiooni (seega - vabadust nõudvate inimeste) mõtteid. Ta eitab täielikult materialismi. Kommunismi tembeldata ta müüdlis, sest "kommunistlikus süsteemis ei eksisteeri kuskil proletariaadi õnnelikku elu". Hoopis vastupidi: "Selle õnneliku elu nimel muutis nõukogude hoida rahva orjade massiks". Nii esindavadiki nüüd Nõukogude Liidus "rahva mõistet veel ainult need üksikud, kes moodustavad kaasaaja opositsiooni, mida kannab loov vaim". Sellele lisab Pomeranz veel: "Kus intelligentis vaba on, seal on ka rahvale vabadus kätesaadav. Kus intelligentis on mittevaba, seal on kõik orjad".

Pomeranz vaatleb ja analüüsib mitte ainult Nõukogude Liidu harilaste

materiaalset (näidates, et üks Nõukogude Liidu arst teenib kümme korda vähem kui ta kolleeg USA-s), vaid ka nende vaimset taset ja veendumusi, et "kuigi Nõukogude Liidus esineb teadlaste massiliselt, puuduvad meil siiski isegi keskpäraseid targaid. Me lahendame küll kõik esilekerkivad probleemid nõnda ütlema - kuidagi, kuid täiuslik-tervikliku ja kõige otustava osas me tammume vahetpidamata umbtänavas".

Julgelt ja kindlalt näitab Pomeranz, et "me võitleme nende raskuste vastu, mis me ise loome. Selleks võitluseks me kulutame kogu oma jõu. Me ehitame kõrgahjale silis, kui vajame keemiavabrikuid, ja keemiavabrikuid siis, kui vajame söömiseks lusikaid. Ka unustame, et me vajame tootmiseks mitte plaani, vaid teaduslik-tehnilist informatsiooni, et toota". See

vajalik teaduslik-tehniline informatsioon (ja üldse informatsioon) ei ole nõukogude harilastele kätesaadav või on partei poolt levitatav vale. Kõik see ongi üks peamisi põhjusi, et Nõukogude Liidus puudub tööriist.

Kriisist kommunistlikus diktatuuris kõnelevad sündmused "rahvade-mokraallikes" maades. Näiteks Tšehhoslovakkia reform-kommunism ja Gomulka kukutamine Poolas. Pomeranz nõuab, et opositsioon - ja opositsiooni mõtted - peavad tungima ka parteisse ja looma seal eeldused süsteemi muutmiseks. Rahva ülestõusuuse Venemaal Pomeranz ei usu, sest "lootuse asetamine rahva ülestõusuule on sama mis tiigri seljas ratsutamine".

Vabaduse saavutamine on võimalik ainult "samm-sammult vabadusele lähenevise teel. Me peame juba oma kokkulekule sellega harjuma, et me kõneleme tött ja valelame vähem. Ennekiõige peavad selleni jõudma meie harilased. Me ei tohi olla pimedatena pimedate juhitud. Kui üks partei teist juhib, kukuvad mõlemad siigavasse kraavi".

Ühe rahva suurus ei sõltu massist, vaid see on sõltuv üksikust ja loodav üksikute või üksikute väikeste gruppide poolt. Nende poolt, kes ei nõustu koos huntidega uluma. Eeskujuna esitab Pomeranz vene harilaste Kristuse.

Kui süsteem "kõneleb" rahvast, siis need, keda nad mõtleavad rahva all, ei ole üldse rahvas, vaid see on üks väike klikk, kellele kuulub õigus kaabakulesele". Ka näitab Pomeranz, et "neil, kes valitsevad, puudub mõistus. Nende poliitika seisab maailmavalutamise idee teenistuses. Kuigi maailma suurviimud püüavad säilitada tasakaalu, mis on ainus vahend automaatsurva vastu, siis inimkonna "päästmise" nimel nad lõikavad selle päästetava siiski kuristiku äärele.

Pomeranz kõneleb ka sotsialistlike maade intelligentisist väimeste diasporast - katsetes harvata kõljkalt. Selle tött "me ei ole kuskil täielikult võrard, kuid me ei ole ka kuskil ega millestki täielikult kodus. Kõik on meis segamini. Meie teadvuses toimub europa, india, hiina ja teiste väimsete blokkide kokkupõrge. See on kui sumamine ajajäes. Me ei näe sellest kaostest mingit väljapääsu. Seda otsidid ka vanaja rahvad. Noid aidasid prohiidid. Tule peaksid siis tänapäeval prohiidid tulema? Tänapäeval võib ainult intelligentis säilitada tasakaalu väimse rikkuse ja väimse vaesuse vahel".

USA eestlased uue esinduse valimisel

NEW YORK (VES) — Ameerika eestlaste uue esinduse, VII Esinduskogu valimisi korraldavad peakomitee algatas aksiooni, mis igat kolme aasta tagant kordudes on suurim siinses eesti ühiskonnas, hõlmates ligikaudu 15 tuhandet täiskasvanud eestlast.

Valimiste peakomitee töö, mis lõpeb järgmise aasta jaanuaris eestlaste uue esinduse piduliku avakoosolekuga peakomitee koosseisu osavõtul, on suur, vastutusrikas ja täpust nõudev. Ükski teadolev eestlane ei tohi jääda ilma võimalusest oma hääle andmiseks, ja rahva tahe peab olema täpselt arvestatud.

Ometi oleneb Valimiste peakomitee liikmete pingutusrikka ja enast-ohverdava töö lõplik tulemus eestlaskonna hoiakust, teiste sõnadega, aktiivselt või loist osavõetust valimistest nii kandideerimisel kui ka hääletamisel. Siir, vajame suuremat teadlikkust rahvusgruppi esinduse järest tõusvat tähtsusest.

Ameerika mõlema suure poliitilise partei rahvusgruppide osakonnad laiendavad oma tegevust. Kongressis on algatatud rahvusgruppide omakultuurilise tegevuse arendamiseks riiklikul toetusel keskuste loomise aksiooni. Kui need kavad teoks saavad, vajab iga rahvusgrupp tunnustamist väärivat esindust.

Eestlaskond USA-s on õnnelikus

olukorras selle poolest, et meil ei ole mitmeid, omavahel tähtsustava ning rahvusgruppi esinduse positsioonile pretentseerivad organisatsioone, nagu real teistel rahvusgruppidel. Eesti Rahvuskomitee on võimeline esindusele tunnustatud nii eestlaste kui ka ameeriklaste poolt. Kongressimees Edward Derwinski Chicagoist ei olnud Esindajatekogas peetud kõnes ilma põhjusest, et eestlased on kõige paremini organiseeritud rahvusgrupp USA-s.

Seda organisatsioonilist positsiooni peame mitte ükski säilitama, vaid ka tugevdama. Juba praegu on aeg mõelda VII Esinduskogu valimiste hõrdaminekule ühiskondlike huvidega ja aktiivselt isikute kandideerimisega ja võimalikult iga eestlaste osavõetuga hääletamisest. Mida tugevamaks kujuneb Esinduskogu ja tema poolt moodustatava E. Rahvuskomitee juhatuse koosseis, seda edukam on töö, mida rohkem on hääletajaid eestlaskonnast, seda suurem on Eesti Rahvuskomitee kaal ameerika ühiskonnas.

Käbi Laretei kontsert NY Timesi arvustuses

NEW YORK (VES) — Käbi Laretei kontsert toimus 27. mail Tuul Hall Lincoln Center'is, selles akustiliselt perfektsemas ja uusimas 1000 istmega kontertsalis. Kuulajaid oli ca 400.

New York on maailma Metropol ja Mekka, kõige muu hulgas ka kunstiliselt, ning saada keskpärastki kriitikat New York Times'ilt on kõigi kunstiaaspriantide standardi sümboolis. Arvestades Käbi Laretei hiljutist kontserti N. Y. Times'i järgi, on tema väga hästi läinud, kelledest vahel kirjutatakse vaid paar lauset. N.Y. Times'i arvustaja Donald Henahan'ile on ilmselt imponeerinud ka vana valik ning teostus, sest ta toob kaunis respektiivra pealkirja all "Pianist Käbi Laretei, julgeb mängida "Hammerklavier" sonaati". K.L. saavutades, mis tölkes kõlab järgmiselt:

"On teada kuulsaid kunstnikke, kes on keeldunud kogu oma karjääri kestel mängimast "Hammerklavier" sonaati avalikkuse ees, kuid Käbi Laretei pole sellest ettevaatlikust gruppist. Noor, Eestis sündinud naine, mitte üksnes ei asunud koljati kallale Beethoveni sonaatidest vaid pani selle kava etteotsa eelmänguna. Ja veel milline eelmäng, oleks Sir Winston Churchill kommenteerinud.

Vahva pr. Laretei ei tahtnud penni eestist arnu saada, isegi korraldes higitlaikliku I osa. Ja ta ei saanud ka, kuna tema Beethovenil ei õnnestunud täielikult puhast ning venev esitlus. Omades üldsälväarse, kuigi vaevalt kedagi ületava tehnikka, K.

Laretei leiuas oma mängus toredaid momente, eriti adagios, kuid tema tunnetusest ja tundelikkusest ei jätkunud küllaladest mujalesinevate probleemide ületamiseks. Eriti suugas nägi pianist tõstis vaeva, mille tött muusikakaine joon sorgu vajas.

Kuid K. Lareteile tuleb igatahes punkte anda ausa püüdnuse nimel, sest paljud mõjukad kunstnikud pole nõustunud riskeerima niigi palju.

Kuid ülejäänud kava ossa paistsid pianisti omadused läbi selge stabiilsusega avastades tema ilmse siirusega kunstniku, kes pidevalt otsis nootide peituvast nuanseeritud tähendust. Võiks isegi protesteerida, et Schuberti "Moments Musicaux" käsitliti kohati liiga kanelt. Kuid K.L. siitelt kohati liiga kanelt. Kuid K. L. kuue palale lähenevise oia oma sisemine mõte sees: katsetada neid siduda haruldases meeleolu ühtluses.

Lars-Erik Larsson'i "Three fugues with Preludes in Ancient Style" (1909) ei kõlanud kohati mitte rohkem antikseena kui Rachmaninoff või Shostakovitsh, kuid kunstnik oli plaanitsenud neid graatsiliselt ja selgelt, mis osutus apelleerivaks. Lõpuks, kui kõik takistused olid eest kõrvaldatud ja kõik lipud lehvimas, purjetas K. Laretei läbi Händeli Chaconelli esitluse, ilma et ta korraldaks oleks kaotanud siimist selle töö formaalselt põhjaplani, klaviatuuri lihtsustades vanaaegse klaveri stiilis, kõikeunustava hoo ja innustusega. Nii oligi parem lõpetada kui "Hammerklavieriga", mis ei olnud tahtumata lastmiseks tuju, lõpetab New York Times'i arvustaja.

o Hartfordi naabruses New Britain's USA-s asuv teater "The New Britain Repertory Company" asutas äsja draamakunsti studio, mille juhiks kunstnik teatrala magister ja praegune Hartfordi Konservatooriumi draamaklassi õppejõud Asta Willmann-Linnott. Studio nimeks on "The Performer's Studio" ja sinna kuuluvad näitlejad töötavad pidevalt oma kunstilise arendamiselt, andes ühtlasi pidevalt ühietendusi. Studio sõidam koosneb Asta Willmanni õpilastest, kes koolis on asitava treeningu läbi teinud ja nüüd studio kaudu edasi pürgivad.

Käbi Laretei

Kanada televisiooni vastus eestlastele

TORONTO (VE) — Eesti Liit Kanadas pöördus kevadel memorandumiga Canadian Broadcasting Corporation'i (CBC) poole tehes ettepaneku, et riiklikult kontrollitav televisioon pööraks oma saatetavadele rohkem tähelepanu käepärast olevaile etnilistele kultuurivara-dele.

Liidu poolt igati põhjendatud ettepaneku ärakirjades saadeti teadmiseks ka kõigile etnilistele rahvusgruppidele. Nagu nüüd kuulub, on Eesti Liit Kanadas memorandum CBC-i juhtkonnas tõstis tähelepanu leidnud CBC direktor R. N. Garriock saatis Eesti Liidu esimehele kirja, milles märgitakse ettepanekud ja soovitused CBC programmi koostamiseks on taile valmistanud head meelt. Edasi märgib CBC direktor, et Eesti Liit Kanadas poolt tõstatatud ettepanekule tulevad juba lähemal ajal konkreetselt surutusse. Samaaegselt teatas dir. Garriock, et CBC televisiooni kavad on väljatöötatud mitmeks knuuts ette, mispärast etniliste rahvusgruppide programmi kavasse võtmist tuleb vaadelda olemasolevate tekoostuste valguses.

Eelpoolisest järeldades võib arvata, et CBC juhtkond astub sügishooaja saaduses Eesti Liiduga Eihemasse kontakti, et viimase vahendusel Kanada televisiooniprogramme mitmekülgustada mitte ainult eesti, vaid kõigi teiste etniliste rahvusgruppide kultuurivara-dega.

CBC-ilt heatahtlikku ja koostööd võimaldavat vastust saades, teatas Eesti Liit Kanadas juhatus neil päevil CBC-i direktorile, et Eesti Liit Kanadas mõistab täiel määral seda, et televisiooniprogrammide väljatöötamine on aeganõudev töö, mispärast ELK loodab lähemal ajal võimalustele, eventuaalselt koostööd teiste rahvusühiskondadega, oia CBC-le abiks pika-aja programmide rikastamiseks rohkema etnilise siuga.

Kuna CBC direktor oli saanud Eesti Liit Kanadas memorandumika mitmele teisele CBC-i juhtivale isikule tutvumiseks-teadmiseks, saatis ELK juhatus ka viimastele - dir. T.F. Eensoline ja K. Nashile kirjad, milles avaldatakse tänu heatahtlikku suhtumise eest siinsetesse rahvusgruppidesse.

Leinateateid

Eestis suri 22. apr. Eerik Kivimaa, sünd. 25. nov. 1913.
 San Diego, Kalifornias suri 10. mail Emili Burlingame, n-na Konsa, sünd. a. 1904. Tartus.
 Chicagos suri 27. mail Martin Kutsar, sünd. 27 apr. 1932 Kärda-Hiiul.
 Chicagos suri 11. mail Fromhold Kreveld 85 a. vana.

Mihkel Luht

* 5. 1. 1894 Habarovskis
 † 6. 6. 1971 Stockholmis

Armasat isa, vanaisa ja venda
 leinavad

AIME

UDO, INGRID ja HELVI
 ANNA ja HARALD
 HARM

Matused Stockholmis neljapäeval,
 24. juunil kell 13.00.

Skogskyrkogården, Uppståndel-

Oma armast asutaja-liiget ja
 auvõrviisa kandjat

Dipl. ins.

Mihkel Luht'a

* 5. 1. 1894 Habarovskis
 † 6. 6. 1971 Stockholmis

mälestab sügavas leinas

KORP! ROTALIA

Asutaja- ja juhatusliiget

Mihkel Luht'a

mälestab leinas

EESTI PENSIONARIDE ÜHING
 STOCKHOLMIS

Armast perekonnasõpra

Dipl. ins.

Mihkel Luht'a

mälestavad kurbuses

LINDA ja ARVED MÄGI
 lastega

KGB jälitas kongressiliiget

N. Venes oli küllaskäigul Eestinda-
 jatekoja liige Bertram L. Podell
 (dem., N.Y.), kes ütles Pariisi jõu-
 des, et selle kuue päeva kestel ta
 oli alalise julgeolekupolitsei KGB
 valve all. Teda jälitasid pidevalt
 KGB mehed, nii et ta oli tundnud
 end Venemaal otsekui vangina.

Tema hotellituba oli KGB poolt
 otsitud läbi ja kõiki tema kontakte
 inimestega, eriti juutidega, jälitati.
 Tal õnnestus siiski kinga see välja
 tuua 12 juudi ema apelli Kossoginile,
 milles palutakse nende lastel emigreeruda
 Iisraeli.

Eduard Dampfi

* 10.8.1905 Leningradis
 † 9. 6. 1971 Eeskiltnus

mälestab

ESKILSTUNA EESTI
 PENSIONARIDE ÜHINGU
 JUHATUS ja LHKMESKOND

Matusetalitus reedel, 18. juunil
 kl. 14.30 Siilhetens kapellis. Pä-
 rast seda mälestuskohvi Odd
 Fellow ruumes, Nyrgatan 30.

Ootamatult lahkunud kallist
 kaasaarlast

Andres Alling'ut

mälestavad

MARTA ja OSKAR
 lastega

Meie keskeist lahkunud kallist sugulast
 ja head sõpra

ANDRES ALLING'UT

mälestavad leinas

P. RIST perekonnaga
 A. RIST perekonnaga
 J. RAND perekonnaga
 A. KÖSTER perekonnaga
 L. KASEORG abikaasaga
 P. AAVASTE perekonnaga
 L. OESELG
 A. THITSON perekonnaga
 P. KIPPAR perekonnaga
 S. STRÖM perekonnaga
 R. KÖSTER perekonnaga
 E. AASMAE perekonnaga
 A. MANDSALU

O. ALLAS abikaasaga
 A. TOMSON perekonnaga
 A. POLDING perekonnaga
 F. MEIUS perekonnaga
 MARIE ja ELSA JÖGI
 V. JÖGI perekonnaga
 A. MEISALU abikaasaga
 M. SOOVIK perekonnaga
 H. SUUR perekonnaga
 O. VÄART perekonnaga
 V. TALVE perekonnaga
 R. KARISAAR perekonnaga
 J. MEI abikaasaga

Sotsiaalabi korraldus

Viimasel ajal on ajalehis avaldatud mitmesuguseid arvamusi Eesti
 sotsiaalabi korralduse kohta. Teiselt poolt on teada, et teadmatuse pä-
 rast või muudel põhjustel on jäetud kasutamata seadusega garanteerit-
 tud õigust sotsiaalabi. Missugune on tegelik olukord? Küsimus leiab
 lähemat käsitlest ajakirjas Sotsiaalkindlustus nr. 5/1971, kus pealkirja
 all "Sotsiaalabi katah ühiskonna puudusi" Stockholmis sotsiaalkindlustus-
 avaldavad oma vaateid ja seisukohti sotsiaalabi korralduse kohta.

Nagu seletustest selgub, jagunavad
 sotsiaalabi saajad normaalselt nelja
 kategooriasse: 1) tööd otsivad töötud,
 2) haiged, kelle haigusebiraha ei
 ulatu elatisinimumini, 3) lapse-
 nemad, kellel puuduvad rahalised va-
 hendid laste ülalpidamiseks, 4) täisa-
 jaga töötajad, kelle sissetulek tööst
 (peale tulumaksu mahaarvestamist)
 ei ulatu elatisinimumini + üür.

Minimimumstandard, millele sotsia-
 labi on rajatud, on järgmine (kuus):
 üksik 510,-, abikaasad (või koosela-
 vad) 850,-, lapsed 0 - 9 a. (üksik lap-
 sebiraha) 170,-, lapsed 10 - 15 a.
 (üksik lapsebiraha) 255,-, lapsed 16
 - 19 a. (üksik õppetoot) 310,-.

Nende summadele arvatakse juurde
 kuuüür. Töötaja on peale selle õi-
 gustatud saada veel 100 kr sõidukui-
 ludeks + kutsesõidu maksudeks.
 Need alammäärad peavad arveste-
 kohaselt katma kulud: toiduks, rii-
 tuseks, sisustuseks, sõitudeks, üks-
 ning puhastuseks, tervishoiuks, ka-
 lehiks, samuti elektri-, telefon- ja
 dio ja TV-maksudeks. Loete on sel-
 ge, et minimumnormidest ei jätku
 vajalikeks kulutusteks, kui
 silmas pida, et puhkusele, see-
 lelahutuseks, mis on iga inimese en-
 dastõistatavaks õiguseks, ei ole neil
 kalkulasioonides ruumi jäetud.

Need, kelle sissetulek ei ulatu ülal-
 nimetatud minimumstandardini, on
 meie sotsiaalseaduste eeskirjade ko-
 haselt õigustatud abile ühiskonnalt.
 Samuti ka invaliidid, haiged, töötud
 ja vanad, kus sotsiaalabi võib arvesse
 tulla saadava sotsiaalkindlustuse täi-
 endina. Peame olema teadlikud sel-
 les, et ettenähtud sotsiaalabi on laa-
 sinimesele raskesti olukorras samaks
 endistõistatavaks õiguseks, nagu
 seda on näit. haigusebiraha ja pen-
 sioon.

Sotsiaalse abiraha suuruse välgar-
 vestamisel võetakse arvesse iga ko-
 kreetsuse juhtumini erilukorrad. Ühelt
 poolt arvatakse kokku isiku mini-
 mumstandardi normid, nagu need on
 ära toodud ülalpool. Alaealiste laste
 puhul lisatakse summadele nende
 kohta ettenähtud määrad ja lõpuks
 lisatakse juurde kuuüür. Teises pos-
 tis arvatakse kokku perekonnali-
 alpidaja kuusissetulek (pärast tulu-
 maksu mahaarvamist). Nende kohe
 posti summade vahelkord näitab, kas
 isik on õigustatud saada sotsiaalabi
 ja kui palju.

Muidugi võivad esineda ka erine-
 vad juhtumid, näiteks, kus isik et-
 tenägemata asjaolude tõttu on sattu-
 nud raskesse olukorda, mis teeb va-
 jalikuks ajutist abi ühiskonna poolt
 raskustest ülesamiseks. Ka võib sot-
 siaalbüroodel olla täita puht-kuratiiv-
 seid (noorusvaid) ülesandeid, kus otse-
 sene majanduslik abi näiteks võidak-
 se asendada abikõlemisega korteri-
 vahenduses kiirendatud korras kor-
 teri saamisel või vahendamisega näit.
 maksupikenduse saamisel, sest need
 ja sarnased juhtumid tavaliselt lahe-
 nevad soodsamalt, kui sotsiaalbüroo
 võtab kontakti vastavate asutuste või
 isikutega.

A. Rossman

Leedulased
edutavad oma
kultuuri

NEW YORK (VES) — Ühendrii-
 kide leedulased on loonud oma kul-
 tuurfondi, millesse nad on kogunud
 seni juba 700 000 dollarit. Summade
 kogumine jätkub, kuna on seatud
 eesmärgiks koguda fondi miljon
 dollarit.

See määr looetakse saavutada
 juba käesoleval aastal. Kava kohaselt
 on otsustatud jätta kapital ise puu-
 tumatuks, kapitali hoolest saavad
 summad rakendatakse aga kultuuri
 teenivaks ettevõtteks, nagu koolira-
 matute kirjastamiseks leedu noortele,
 leedu kultuuri edutamiseks jne. Ja
 need protsendid teevad aastas välja
 üsna kena summa — üle kümne-
 tu tuhande dollari.

Eitvõtte vääraks meilgi järeleete-
 mist — meie jõe kohaselt. Rahva el-
 jõe tunnuseks on tema kultuur —
 kuni see püsib ka rahvas elujõuise-
 na.

Alfred Suik

Mälestab leinas

PEREKOND REBAS

Minu armas vend

Juhan Tali

* 5. 6. 1902
 † 10. 6. 1971

Sügavas leinas

AUGUST ja HILDA
 Sugulased Rootsis
 IDA ja ELMAR
 Sugulased Eestis
 ANDRES ja JAAN

Puhka rahus!

Matusetalitus toimub esmaspäe-
 val, 21. juunil kell 14 Uppstän-
 delse kabelis Metsakalmistul.

Täname soojalt kõiki, kes meie
 kalli ema

Elsa Homan'i

lahkumise puhul tema matuseta-
 litust ühisate lilled ja lauluga
 kaunistasid.

TÖTAR ja POEG
 perekondadega

Keel ja kirjandus

Algus lk. 1

debatid eestvedajad kirjanikud Theodor Kallifides, Bo Setterlind, Gunnars Irbe ja toimetaja-publikist Andres Küng.

Rafarinatele osas kuulsime eesti proosa ühe Arvo Mägi kokkuvõtteku naptsionalist aruannet ning liitriku kohta Karl Ristikivi linnulennulist läbilõiget pagulussastate loomingu. Läti kirjanik Gunnars Irbe kommenteeris lõlaste kirjandust eksilisil, kusjuures selgus et siin algastell teadmatust kirjanike ja poetide peakatastroofilis järgnenud viha, meeleheide, põhjatu nostalgia ja kibedus, mis lugejate juures vastukaja leidis. Ta mainis tähtsamate nimeid hulgas 1946. aastal läbiloennud Andrejs Eglitist luulekoguga "Kilbi peal" ja poetessi Veronika Streletit debüütikoguga "Kuujoogi".

Vihane andis naiseliku versiooni sõja- ning põgenemise tragöödiast. Aastate möödumisele on aga läti literatuuris tekkinud uut niinasti teematiku kui stiili alal. Nüüd on keskpunkti inimele ja temast lähtuvad probleemid. Kui Eglitise ja Strelete loomingu paatos ja patriotiliste läbilennuste poeesia oli loomulik, siis 1946. a. sündinud Juris Kronbergs ja aasta noorem Strelete poeg Pavils Johansons on "vabad Teise maailmasõja katastroofilis mälustel" otsides ainet praegustest maailma probleemidest või rootsi vanadekodu troostitusest. "Oleme avastanud, et meie kirjandus nagu meigi kuulume maailmale, lõpetas G. Irbe

Kõneldes leedu proosast ja liitriku Rootsis tähendas fil. lic. Juozas Lingis kõigepealt, et leedulased on siin pagulussastate alati varju jäänud. Neid on Rootsis vaid küpärts – umbes 400 inimest. Põgenike hulgas poleb ainuistid teadlast ning tuntud kirjanikest vaid üksikuid, keda aga võib iseloomustada "lõivina" – nimelt Ignas Jurkunas Schechynis. Juba 1918. a. ilmus temalt liitrikuat rootsi keeles.

Ometi on leedu kirjanduses huvitav see, et kontaktid Rootsisga ulatavad tagasi aastasse 1917, mil Vilniuses proklamceriti Leedu vabariiki ja Stockholmis toimus mitmel pool välistamaal elunevate leedulaste teine n. n. "Stockholmi-konverents". Tol ajal viibis Rootsis tuntud kirjanik Juozas Tomas-Vaizhantas, kes põgenikuna siin kirjutas ühe leedu literatuuri tipptööse "Päikesekiired pilvede vahel" ning tuntud poet Vinčas Mikalaitis Putinas, kes hiljem õppis Freiburgi ülikoolis Shvetitsis. Samuti oli Rootsisja varajased kontakt leedu moodse novelliloojaj Jurgis Savickisel, kuuajaseel leedu diplomaadil Skandinaavias. Tema debüüt proosa alal, "Pühapäevaseonetid", äratas suurt tähepanu rafarinetitl stili ja omapärase vormi tõttu. Savickis on kirjutanud ka taani keeles "Üks reis läbi Leedu", mille eessõ-

na on kuulsalt Georg Brandeselt. Eelpool mainitud Schechynis oli Rootsiiga seotud ka perekonna tõttu. Hiljem kõrge riigiametnikuna Leedus ei saanud ta aastaid enam mahti kirjutamiseks. Alles 1930-ndail aastail ilmus temalt uus teos, satiiriline romaan Hitleri rassiteooria kohta. Põgenikuna Rootsis jätkas ta oma surmani (1959) kirjanduslikku tegevust. Ta oli osav sulemees niinasti leedu kui rootsi keeles ning meenutas oma esiknovellides stiilitil Knut Hamsumit.

Kahel keelil kirjutamine kujuneski järgnenud väga elava debati punaseks niidiks, kusjuures Gunnars Irbe balti kirjanikele nõudis rahalist toetust riigi poolt, kreeklane Theodor Kallifides rääkis kirjutamisest võrreldes kui "põnevast ja viljakast avantüürist". Rootsi kosmopolitiline võitleja-poet Bo Setterlind, kelle algatusel Marie Underile saadeti liitriiline tervitusel läkkus, soovitas balti sulemesleat asuda Rootsi kirjanike ühingu liikmeks ja liidse rohkem senisest "välja püüda".

Sellele vaidles vastu väga tänamatult mõjuvates vastuväidetes korduvalt sõna võttes Raimond Kolik, kum Enn Nõu diestsi subjektiivselt lähtepunktist taunis n. n. "kontraverse kirjanduse" lootusetul olukorda paguluses. Siinjuures ei saanud ki selgeks, kas vastukajava all mõeldi poliitiliselt või stiili poolest äärmuslikku literatuuri.

Krooni negatiivses mõttes kogu debatil pani sinisest eesti kirjandusest juba aastaid eemalolev Ilmar Laaban, kes ütles, et balti kirjanduses siin maal valitseb "lõpustunud eksiliimiljöö" ja et kõige julgemaleid eksperimente tehakse Eestis, kus kirjandus juba kvaliteedit poolest meie omas eksilisil ees oli 1950-ndail aastail.

Nähtavasti oli Laaban täiesti unustanud juba 1953. aastal siin ilmunud Karl Ristikivi kalfkliku "Hingede õõ", Harri Asi täiesti uutset laadi sisdimensioonidega "Pärast plahvatust" ja isegi ta oma enesest "Ankrurkeli löpp on laulu algus..." paljude teiste väljaspool igasugu "lõppunud pagulussililjööid" kulgevate teoste kõrval.

Kahjuks ei vaelnud keegi temale vastu. Ainult dotsent Valter Tauli tähendas tagasihoidlikult, et vähesed eksperimentaalteosed on põhjustatud asjaolust, et meie siin põhiliselt olemegi ikkagi konservatiivsed.

Pikalt ja tuliselt kõneles Bo Setterlind, avaldades imestust, et ni vähe on balti luulet rootsi keeles. "Luule on see teine tõelisus, vabanemise tõelisus, ja iga ehtne poet esindab üht vabanemist. Luule on just praegu elulise vajadusega, meil eii ssa kunagi küllalt olemat luulest, mille igasugused voolud on alati moodasid ja aktuaalsed." Setterlind jätkas, et ta ise tahaks kunaja jooksul üha tõlke kümnest balti luuletusest meenede n. n. "toortõlgete" abiga. "Üksiki keel ei tohiks pidurdada meid üksiteelise ligi pääsemast. Kuskiil peaks ju olemat mingi hea kirjutaja, kes oleks huvitatud balti luuletusest mõnede n. n. "toortõlgete" abiga. "Üksiki keel ei tohiks pidurdada meid üksiteelise ligi pääsemast. Kuskiil peaks ju olemat mingi hea kirjutaja, kes oleks huvitatud balti luule antoloogiasst," lõpetas ta kiiduavaldust serteil.

Samal arvamisel oli kreeka pagulaskirjanik Theodor Kallifides, kes juba aastate eest avaldas rootsi keeles romaanil "Välismaalane" ja niidil luuletat pererahva keeles. "Ma usun, et luule loob keele ja mitte vastupididi," ütles ta. "Meil on vaid valida – kas kirjutame oma emakeeles ja olemat isoleeritud, või võõras keeles, mida paljud oskavad. Igal juhul peame pääsema välja! Minu luule jääb ju ikkagi kreeka luuleks, kuigi on kirjutatud keeles, mida rootslased mõistavad."

Debatil jooksul tehti veel ettepanek ühiseks rootsikeelseks balti kirjandusühikuks uus Eesti Maja Sõja-teatri saalis kunagi sügisel. Ohutsöügi ajal lossi väljavalitses söögislaulis vahetati veel elavaid mõtteid. Bo Setterlind jutsutas oma esik-

Eestlane West Pointi kadetiks

NEW YORK — Asja sai teatavaks, et USA tuntuimasse sõjakaademiasse on vastu võetud kadetina New Yorgi skautlike noorte peres häästuntud Alan Tomson.

Ta alustab selles kuulsas akadeemias õpinguid inseneriteaduse alal insenerivägede klassis. West Pointi pääsemiseks esitatakse igal aastal ümmargusest 5000 soovivaltudst, kelledest pärast katseid vastu võetakse 1200 kuni 1300 noort. Neist langeb õpinguil välja keskmiselt veel 100.

Liikumisi läbi laadesriide

Okupeeritud kodumaal teatli viibis Rootsis õe juures Udo Raja ja sugulase juures Lea Kallivee.

Ameerikas külastasid sugulasi Amanda Peterson ja Salme Oja ja õde Enn ja Artur Johannes Reino.

Austrias oli venna juures Marta Purre, Jugoslaavias sugulaste juures Maria ja Petromil Tittsas, Lääne-Saksamaal õe juures Jakob Armon ja Melanie Roots, Ida-Saksamaal õe juures Adele Objartel ja Dagmar Dubas, Inglismaal õe juures Veera Sikk, Soomes sugulaste juures Salme Eslas ja Tshhehoslovakkias sugulaste juures Kaupo Deemant.

Alatiseks sõitis Rootsi tütre juurde alama Natalia Klaaser.

Rootsist sõitis Maimu Elmatile külla sugulane, Kanadast Lille Reinbergile sugulane, Inglismaalt Loviisa Landsbergile poeg, Poolast Linda Ruutpõlule ja Galina Filippovitshile sugulased ja Ida-Saksamaalt Felix Alladele tuttav.

● New Yorgis sündis 24. aprillil Ivi (neiuana Anton) ja Arno Tammeil, poeg Ilmar Erik, teise lapse n. n. perekonnas, Lapse isa on arhitekt ja ema keemik. Lapse vanaisa on dr. med. Arkadius Tamm.

Tegevus Metsakodus Suviharjapidu 26/6

Tänavune kevadperiood Metsakodus on olnud üks tegevuse ja ürituste rikkamaid pikas aastate reas. Osavõtjate hulk on samuti olnud rõõmsatav ni kursustel, Nõupäevadel ja ka talgutel. Maleva talgutud uude üritusega olid kokku toonud üle 60 talgutluse Stockholmist Malmõni. Tööd tehti tublitsil Undismaal ja Metsakodu siidamikus. Nii et uus palliväljakki hakkab juba ilmet võtma.

Maikuus pidas ka Skaudijuhitade Kogu oma Peakokkolekut Metsakodus.

Kokkumistest Marie Underiga, kui ta noorte reporterina a. 1946 läks Pen Klubi rahvusvahelisele kongressile Stockholmist raekotta." Istuain juhustilikut tema kõrval ja kuigi ma temast midagi ei teadnud, sain kohe aru, et mul on tegemist etabvalise isiksusega." Noore läti poetid Pavils Johansoni kiast kuulsime huvitavast läti kirjanike avangarde liikumistest New Yorgis 1930-ndail aastail. Rühmitus käis koos ühes väeste linnajao lugunevas majas "Põrgu kõõgi" nimetuses al.

Hilissõitumi toimus eesti ja läti ilu lugemine raamatukogus, kus Ilmar Laaban paeluvast deklameeris Marie Underi varajast luulet rootsi tõlkes. Järgnevalt tegi ta drastilise hüppe omapärastelt andeks, kuid tänaseni peamiselt "Mana" ringkondades tuntut saanud Ilona Laamani juure, jättes kõrvale kõik olulise, mis meie pagulashulgu on pakkuja. Olukorra päästis Helga Nõu, lugeses oma rootsi keelde tõlgitud novelli eesti päritolu hõbenevast "välismaalasest". Lätlastad aga pakkusid ligigi palju niidil läti luule kui proosa alal vahelduvus kvaliteedid, kus ei puudunud ei isamaaline paatos ega moodne rõvedus.

KARIN SAARSEN

Võitleme edasi!

Algus lk. 1

ja nende juhtkondi suvepäevade traditsiooni järjekindlas edasivõitlemises. Nii hästi meie poliitilise võitluse kui meie rahvuskultuurilise tegevuse peavad kestma edasi, nad peavad küüna käiskies meie rahva eneseteostusliku uuestsünni protsessi kulges, kuna üks on tagatiseks teise püsivaks toimeks. Siinjuures tuleb tervitada iga aktiivset panust, mis tehakse mõlemas osas, üksiköök kui piiratus raames – aga tehakse.

Mõned kõikeetadjad küll ütlevad, et vabaduses elava eestlaskonna surmavaenelaseks on aasta-aastalt suurenev passiivsus. Olete ise seda lugenud ajalehtedele veergudest. Kuid eeltoodu järele ei saa seda väidet võtta sõna-sõnalt. On olemas aga siiski märke, mis räägivad passiivsuse kasvatuse paremate elutingimuste, osa meie noorte kadumise tõttu asukohta maade rahvastikku ja aktiivsuse vanemate tegelaste surmajuhitade läbi jne. Andmete järele USA-st on väiksemad keekused seal näidanud tunnustusväärsust aktiivsust. Palistab nagu oleks individuaalne vastustunne väikeses ja keskmistes keskkustes elavam kui suurtes, võttes arvesse eestlaste hulka neis. Sama võib öelda üldjoontes ka Rootsi kohta.

Kindlasti on igalühil meis vahel tekkinud tunne, et olemegi jäänud üksiköökseks, kuid siis on jälle uus ekstioon elustanud eestlaskonda ja olemat tunnud eestluse veretukse kiiremaid püüdlööke. Sarnane lainede tegevushoog on iseloomulik olnud kogu meie rahvuslulike tööle viimase sajandi jooksul, kuid inimesed näevad harilikult ainult kõrgele jõudvaid laineite pide. Vahapealeid tõusudekoguvald, süstemaatilisi ettevalmistavaid ja püsivalt tööd nõudvaid perioode aga ei suudeta tavaliselt näha ega arusaada ja ometi on see kõik põhialuseks uute ühisürituste esilekerkimisele, teinekord ettearvamata suures.

Kes oleks võinud ettekujutada, et unistas ja mõte, mis veel 10.

aasta eest paclus ainult üksikute mõttelõnga, mis mõtteid avardas ja võitis kindlamalt sihtjooni Eesti Päevade suurepäraseks kordaminekuse Kanadas, USA-s ja Rootsis, on nüüd tegelikult teoks saamas. Maapool piltlutsust üle kauge kontinentide koguneme eestluse ühiseks manifestatsiooniks ja pidupäevadeks, kuid ka meie tulevikutöö globaalseks koordinatsiooniks ja tõekspidamiste ühtlustamiseks.

Eestlaskond piisib tulevikuks ainult siis koos, kui väliseestluse-mõtte pakub iga selle liikmele üksiköök kus ta ei asuks – täisväärtusliku kaaseestlase tunde. Esimese ülemaailmse kokkutulekuga Kanadas 1972. a., kinnitame selle mõtte sügavust ja globaalset haaravust. Läheme meie siit Rootsist, lähaved eestlased Saksamaalt ja Inglismaalt ning teistest Euroopa riikidest, tulevatest eestlastest Austraaliast ja Lõuna-Ameerika maadest ja Põhja-Ameerika kaugustest ja meie ütleme selle kogumisele maailmale ja kodumaa okupantidele, et eestluse vaatamata 28 aastasele eraldumisele kodumaaal elab, võitleb ja eksisteerib. Ja et see kogumine on meie tegevuse, tahte, kultuuri ja poliitilise demonstratsioon – väliseestluse süülimisest teoks kodumale.

Ja lõpuks rändavad meie mõtted kodumale, ateistliku kommunismi ja selle poolt kehtestatud süsteemi kannimatuses elavate inimeste juurde. Meie rahva piisima jäämine meie kodumal olnem suurel määral rahvuslitsust vastupanuot kommunismile. Nende olukord selles vastupanuvõitluses ei ole kerge. Meie siin vabaduses võime oma mõtteid uhkes piistipäises, laia suud ja kirjasaana kasutades väljendada. Nemand peavad seda tegema terrorisistide valvuses, langetanud päi ja kinnisul ning ainult oma mõtete sügavuses.

Kui eesti rahvas on tänapäeval kultuuriliselt eskujuju ja majanduslikult kõrgemal teistest, N. Liidu rahvastest, siis näitab see ühe vana kultuurirahva loomusjõu tegevust, ka kõige raskemates oludes. Teadvus meil neivikut ja lootus tulevikku on neiks teguriteks mis hoovavad sundust nende südamesse – elada ja luua rahvus- ja rahva püsimiseks ja eluks.

Passiivses vastupanus hoiakale alles inimväärikus ja loitakse ikka ja jälle kaudselt teid valmiese iseseisvusele ja kultuurilisele arengule.

Järeltestatud suvepäevad, laulupeod, kuigi võõra vaimu lavastuses on kohtadeks ja kogumispäevadeks, kus tuntakse ühistunde rahva vaimu tõusu ja väljendus-tahet eriti programmi osades, mis kuidagi on seoses meie ajaloo ja rahva enese kultuuriliste ja vaimsete tõekspidamistega. Üldises passiivses vastupanus karastatud inimesed, langetanud piädes pesitsevad iseteedlikult kindluse ja vastupanu elulised alged.

Meie ülesanne siin paguluses on, neid oma aktiivsusega toetada. Teatud tulevast Ülemaailmestest Eesti Päevadeid on jõudnud kodumale, ja on seal paljudes kohtades olnud stimuleerivaks jõustitsiks rahvusliku iseteadvuse ja meelekindluse hoidmisel.

Iseteadvus ja meelekindlus on aga teedjuhis tulevikku. Vabadusi, õigusi võidakse anastada, jalge alla tallata ja matta, aga mitte liialgi hävitada. Need pärinevad Jumala kätest ja on osa Tema loominguist. Selles usus olgu Keskt-Rootsi suvepäev kohalikele inimestele kinnitajaks meie lootuste täidminekuse. Selles usus võitleme edasi oma kodumaa vabaduse, õnne ja tuleviku eest. Selles usus kuuleme kaugeit oma rahva pärisosa kaasasammutavd hulki teid vabadusele ja iseseisvusele.

Jätkugu meil kõigil järgitavat tahet tõotamiseks Eesti hüvanguks ja uueks tõusuks!

● Karlstadis elunev Koit Lauring kuulutali maha Danderydis eluneva Christina Hegardtiga. Laulatuse toimub 25. juunil Danderydis.

UUEBAGE AEGSASTI
Eesti Päevalehe

tellmist, et lehe saamisest vahet ei tuleks. Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid Rootsis.